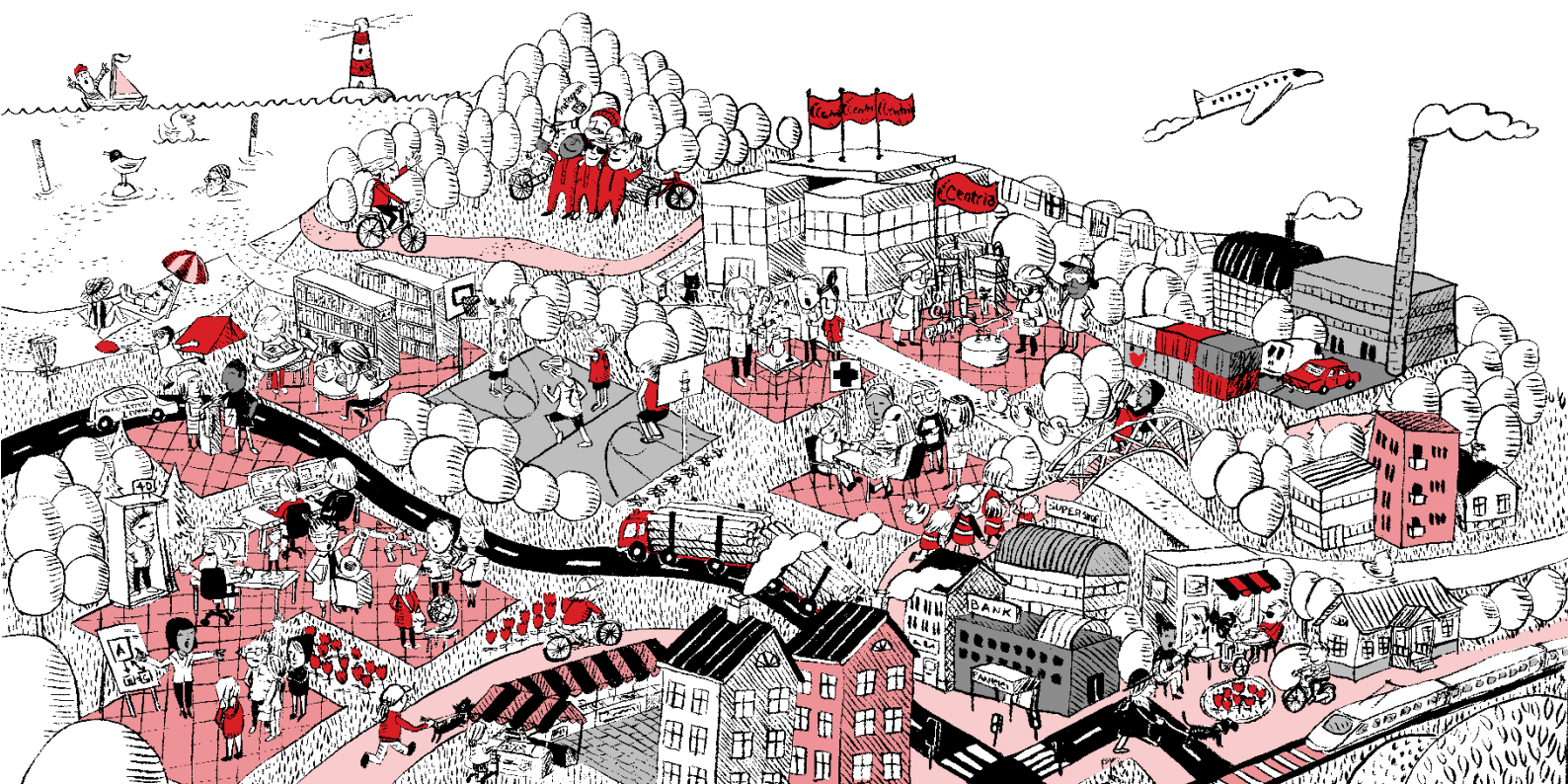

Sari Karppinen

TUKIPERHEIDEN JA PERHEHOITAJIEN MOTIVOINTI JA TUKE- MINEN VAPAAEHTOISTOIMINTAAN

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutus
Maaliskuu 2022**

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Maaliskuu 2022	Tekijä/tekijät Sari Karppinen
Koulutus Sosionomi (AMK)		☒ AMK ☐ YAMK
Työn nimi TUKIPERHEIDEN JA PERHEHOITAJIEN MOTIVOINTI JA TUKEMINEN VAPAAEHTOISTOIMINTAAN		
Työn ohjaaja Leena Raudaskoski		Sivumäärä 34 + 2
Työelämäohjaaja		
<p>Opinnäytetyöni tilaajakuntayhtymä koki hyödylliseksi tutkia, kuinka tukiperheiksi ja perhehoitajiksi saataisiin lisää toimijoita ja kuinka nykyiset vapaaehtoiset saataisiin pysymään edelleen toimijoina. Tavoitteena oli selvittää, millaisia tuen tarpeita tukiperheillä ja perhehoitajilla on sekä kehittää toimintamallia, jolla vapaaehtoisia saisi rekrytoitua toimintaan mukaan. Tutkimuksessa koettiin oleelliseksi tuoda esille toiminnassa mukana olevien toimijoiden mielipiteitä heitä palvelevista ja motivoivista tutkimuodoista sekä saada näitä keinoja siirrettyä toimintaan mukaan.</p> <p>Teoreettinen viitekehys käsittelee tukiperheiden ja perhehoitajien erilaisia tukemisen ja motivoimisen keinoja sekä osallisuuden merkitystä tuen ja motivoimisen mahdollistajana. Lisäksi opinnäytetyössä käsitellään tukiperhe- ja perhehoitajatoimintaa ohjaavia lakeja ja toimijuuden perusteita. Tukiperhe-toimintaa käsitellään opinnäytetyössä sosiaalihuoltolain alaisena palveluna, ja perhehoitajana eli sijaisvanhempana toimiminen on vuorostaan lastensuojelun alaista toimintaa. Molemmat toimivat vapaaehtoisuuden pohjalta saaden korvausta toiminnastaan.</p> <p>Tutkimusmenetelmäksi valikoitui kvantitatiivinen eli määrällinen kyselytutkimus, koska tutkimuksessa haluttiin selvittää vapaaehtoisten mielipiteitä ja kokemuksia kyseisestä tutkimusaiheesta. Tutkimus toteutettiin Webropol-ohjelmistoa käyttäen internetkyselynä. Tutkimuskysymyksiä oli kaksi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Miten tukiperheitä/ perhehoitajia voitaisiin tukea ja kannustaa toimintaan sosiaalitoimen puolelta? 2) Miten toimintaa voisi vapaaehtoistoimijoiden mielestä kehittää? <p>Toimijoiden vastauksissa nousi esille huomioimisen, yhteydenpidon, tiedottamisen, vertaistuen ja työnohjauksen merkitys. Osa olisi toivonut vahvempaa tukea toimintaa aloittaessaan. Virkistystoiminta, lisäkoulutus, tuettavien lasten kanssa toteutetut viikonlopputapahtumat ja ilmaisliput uima- ja jäähalliin sekä elokuviin koettiin myös hyvänä. Näiden asioiden mahdollistaminen ja painottaminen toimintaa mainostettaessa voisi toimijoiden pysyvyys ja määrä kasvaa tämän tutkimuksen tulosten mukaan kasvaa.</p>		
Asiasanat kvantitatiivinen tutkimus, kyselytutkimus, motivointi, perhehoitaja, sijaisperhe, sosiaalitoimi, tukeminen, tukiperhe, tukiperhetoimijat, vapaaehtoistoiminta		

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date March 2022	Author Sari Karppinen
Degree programme Bachelor of Social Services		
Name of thesis MOTIVATING AND ENCOURAGING SUPPORT FAMILIES AND FOSTER PARENTS TO THE VOLUNTARY ACTIVITY		
Instructor Leena Raudaskoski	Pages 34 + 2	
Supervisor		
<p>The community of municipalities who is the subscriber of my thesis found it useful for them to study how to get more support families and foster parents involved in action and how the former volunteers could be encouraged to continue as volunteers. The aim for the thesis was to solve what kind of needs for support the support families and foster families have and to develop a way to recruit volunteers to the activity. It was considered necessary in the thesis to bring forth the opinions of people involved in the activity about ways to support volunteers introduce these support measures into to the action.</p> <p>The theoretical framework discusses different kind of ways to support and motivate support families and foster parents and the importance of involvement. The thesis also discusses laws which controls the action of support families and foster parents and the basis of working as a volunteer. In the thesis working as a support family is considered as a service guided by the social welfare act and working as a foster family is in turn guided by the child welfare act. Both activities are voluntary and both types of actors get compensation for their work.</p> <p>The selected research method quantitative, in other words a survey because the purpose of this study was to find out the volunteers' opinions and experiences about subject in question. The study was a questionnaire study and it was conducted via internet using a Webropol-program. The two research questions:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) How support families/ foster parents could be supported and encouraged into the action by the social welfare office? 2) How the action could be developed in volunteers' opinion? <p>In the replies the need of taking notice and importance of communication, notification, peer support and professional guidance were brought up. Some of the respondents would have hoped stronger support when they started the activity. Recreational activities, further education, weekend events with the children who need the support and free tickets to the swimming pool, indoor ice rink and to the cinema were considered as good things. This thesis showed that enabling these things and emphasizing them in advertising the action could increase the volunteers' permanence and the number of volunteers.</p>		

<p>Key words department of social services, foster family, foster parent, motivation, support family, support, support family activity, voluntary activity, quantitative research, questionnaire study</p>

KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY

PERHEHOITAJA

Perhehoitajalla eli sijaisvanhemmalla/vanhemmilla tarkoitetaan perheen vanhempia tai pariskuntaa, jotka huolehtivat kotonaan huostassa olevista tai avohuollon tuen kautta sijoitetuista alaikäisistä. Perhehoitajista alettiin puhumaan 1992 perhehoitolain astuessa voimaan. (Ketola 2008, 18.) Alaikäisten perhehoitajia nimitetään monesti sijaisvanhemmiksi, perhettä taas sijaisperheeksi. Perhehoitaja vastaa alaikäisen huolenpidosta ja hyvinvoinnista. (Perhehoitoliitto ry 2022a.)

PERHEHOITO

Perhehoito on täsmennettävissä ihmisen koko päiväisen huolehtimisen toteuttamiseksi yksityisessä taloudessa poissa hänen omasta kodistaan (Sosiaali- ja terveysministeriö 2021).

TUKIPERHE

Tukiperhe on omasta halusta tapahtuvaa toimintaa, jossa aikuiset tai lapsia sisältävä perhe tahtoo tukea toisia perheitä ja näiden lapsia. Alaikäiset ovat normaalisti tukiperheessä viikonloppuina ja useat myös loma-aikoina. Muulloin he elävät omissa perheissään. (Pelastakaa lapset ry 2022.)

VAPAAEHTOISTOIMINTA

Vapaaehtoistoiminnasta voi saada kulukorvausta, mutta se ei ole palkallista. Se on tehtävää, johon ryhdytään ja jota tehdään omien kiinnostusten mukaan. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2021.)

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 PERHEHOITOA JA TUKIPERHETOIMINTAA OHJAAVAT LAIT	3
3 TUKIPERHEIDEN JA PERHEHOITAJIEN MOTIVOINTI JA TUKEMINEN	4
3.1 Tukiperheenä ja perhehoitajana toimimisen perusteet	4
3.1.1 Tukiperheet	5
3.1.2 Perhehoitajat	5
3.2 Toimintojen organisointi	6
3.3 Kouluttamisen ja työntekijöiden tuoma tuki	6
3.3.1 Ennakkovalmennukset	7
3.3.2 Täydennyskoulutukset	8
3.3.3 Työnohjaus ja työntekijän tuki	9
3.4 Vapaaehtoisuus ja toimijoiden saama taloudellinen korvaus	11
3.5 Osallisuuden merkitys toimintaan motivoinnissa ja tukemisessa	12
4 TUTKIMUSPROSESSI	13
4.1 Tutkimusprosessin eteneminen	13
4.2 Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus	14
4.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	15
4.3.1 Tutkimussuunnitelma	16
4.3.2 Tutkimukseen osallistuminen	16
4.4 Tutkimuskysymykset	17
5 TUTKIMUSTULOKSET	18
5.1 Taustatietoja	18
5.1.1 Toiminnan tuomat antoisat tekijät	20
5.1.2 Toiminnan tuomat haastavat tekijät	21
5.2 Nykytilanne	21
5.3 Yhteistyö sosiaalitoimen kanssa	22
5.4 Toiminnassa kehitettävää	25
6 POHDINTA	28
LÄHTEET	31
LIITTEET	
KUVIOT	
KUVIO 1. Opinnäytetyöprosessi	13
KUVIO 2. Vastaajien tukitoimintamuoto	18
KUVIO 3. Tieto toiminnasta.....	19
KUVIO 4. Toimintaan lähtemisen helppous.....	19
KUVIO 5. Toimintaan lähtemisen motiivit	20
KUVIO 6. Toimintaan kaivattua.....	22
KUVIO 7. Yhteistyö tuettavan perheen kanssa	22

KUVIO 8. Yhteyden saaminen toimintaa ohjaavaan työntekijään	23
KUVIO 9. Yleisin yhteydenpitokeino työntekijään.....	23
KUVIO 10. Tuen saaminen toimijan toimintaa aloittaessa.....	24
KUVIO 11. Toivottuja tukikeinoja toimintaa aloitettaessa	24
KUVIO 12. Yhteistyö sosiaalitoimen kanssa	25
KUVIO 13. Kokemus yhteistyön haasteista sosiaalitoimen kanssa	25
KUVIO 14. Tämänhetkinen tuen saanti sosiaalitoimesta	26

1 JOHDANTO

Tilaajakuntayhtymä koki heille hyödylliseksi tutkia, kuinka tukiperheiksi ja perhehoitajiksi saataisiin lisää toimijoita ja kuinka nykyiset vapaaehtoiset saataisiin pysymään edelleen toimijoina. Tilaajalla on toiveena saada lisää tukiperheitä ja perhehoitajia vastaamaan perheiden tämänhetkisiin tuen tarpeisiin. Lisäksi toiminnassa jo mukana olevat vapaaehtoiset on erittäin tärkeää saada pysymään toiminnassa mukana. Tämän opinnäytetyön tilaajana oli kuntayhtymä, jonka anonymiteetin säilytän läpi opinnäytetyöprosessin. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää toiminnassa mukana olevien toimijoiden mielipiteitä heitä palvelevista ja motivoivista tukimuodoista sekä saada näitä keinoja siirrettyä toimintaan mukaan. Aihe on kiinnostava siksi, että tukiperheet ovat tärkeä osa lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukemista. Lapset saavat lisää turvallisia aikuissuhteita elämäänsä ja näin voidaan tukea myös vanhemmuutta ja vanhempien jaksamista. Keskeisiä käsitteitä opinnäytetyössä ovat tukiperhetoiminta, perhehoitajat ja vapaaehtoistoiminta.

Tukiperhetoimintaa voidaan toteuttaa sosiaalipalveluna erityistä tukea vailla olevalle lapselle tai perheelle. Tukiperhetoiminnassa lapsi on mukana perheen tavallisessa arjessa sekä viettää öitä tukiperheessä, vaikka viikonloppuisin tai sopimuksen mukaan pidempiäkin aikoja, esimerkiksi lomilla. Tukiperhetoiminnan toteuttaminen pohjautuu palvelutarpeeseen ja asiakassuunnitelmaan. Sopimusten ja suunnitelmien tekeminen tukisuhteen päämääristä, tiheydestä ja ajallisesta pituudesta on tärkeä osa toimintaa. Suunnitelma laaditaan yhdessä asiakkaan ja tukiperheen kanssa ja se tarkistetaan tietyin aikavälein. Tukisuhteen loppuminen on myös valmisteltava tarkoin. Jos lapsi on lastensuojelun avohuollon asiakkaana, kunnalla on tällöin vastuu tarjota tarpeellisia tukikeinoja asiakassuunnitelman mukaan. (Terveys- ja hyvinvoinnin laitos 2021.)

Lastensuojelun perhehoidon juuret juontavat reilun sadan vuoden taakse. Tänä päivänä alle puolet kaikista huostaanotetuista alaikäisistä on muualla kuin perhehoidossa. Perhehoidolla on siis tänä päivänä vankka osansa sijaishuollossa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 9.) Lastensuojelun perhehoitajat kokevat usein, että heitä seuraavat ja tarkastelevat niin ammattilaiset kuin yhteisö. He usein tuntevat, että heitä ymmärtää täysin ainoastaan toinen perhehoitaja. Sosiaalialan henkilöstön tulee hankkia tietoa perhehoidosta ja perehtyä siihen, jolloin perhehoitajat kokevat, että heitä ymmärretään. Tällöin myös hoidettava hyötyy. Perhehoidon vahvuuksia ovat normaali perhearki ja sijaisperheessä muodostuvat tiiviit ihmissuhteet. (Laurila 2016, 44.) Lasten perhehoitajat ovat lastensuojelullinen tukitoimi, jota on mah-

dollista toteuttaa lyhyempänä sekä pidempiaikaisena, pysyvämpänä tukena. Tukiperhetoiminta on toteutettavissa sosiaalihuoltolain alaisena palveluna. Opinnäytetyöni käsittelee tukiperhetoimintaa tästä näkökulmasta. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään toimijoiden näkemyksiä heitä tukevista ja motivoivista tukikeinoista, jotta heidän jaksamistaan ja motivoituneisuuttaan osattaisiin tukea tärkeiksi koetuilla tavoilla.

Vapaaehtoistoiminta ei ole palkallista, mutta siitä voi saada kulukorvausta. Se on tehtävää, johon ryhdytään ja jota tehdään omien kiinnostusten mukaan. Tukiperheenä toimiville maksetaan myös työkorvaus. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021.) Sijaisperheenä toimimisesta saa hoitopalkkion. Toiminnan aloittamisen seurauksena muodostuvista menoista voi saada käynnistämiskorvauksen. (Perhehoitoliitto ry 2022c.) Tukiperheinä ja perhehoitajina toimivat vapaaehtoiset ovat huomattava voimavara perheiden tukemisen mahdollistajina.

Tutkimusmenetelmäksi valikoitui kvantitatiivinen eli määrällinen kyselytutkimus, koska tutkimuksessa haluttiin selvittää vapaaehtoisten mielipiteitä ja kokemuksia kyseisestä tutkimusaiheesta. Avoimet kysymykset on analysoitu aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Tutkimuskysymyksiä oli kaksi:

- 1) Miten tukiperheitä/ perhehoitajia voitaisiin tukea ja kannustaa toimintaan sosiaalitoimen puolelta?
- 2) Miten toimintaa voisi vapaaehtoistoimijoiden mielestä kehittää?

Opinnäytetyö etenee teoriaosan kautta tutkimusprosessin avaamiseen ja tutkimustulosten käsittelyyn. Teoreettisessa viitekehyksessä avaan ensin tukiperhe- ja perhehoitajatoimintaa ohjaavaa lainsäädäntöä, minkä jälkeen avaan hieman kyseisiä toimenkuvia. Suurimmaksi osaksi käsitellään tukiperheiden ja perhehoitajien erilaisia tukemisen ja motivoimisen keinoja sekä osallisuuden merkitystä tuen ja motivoimisen mahdollistajana. Lähteitä olen pyrkinyt käyttämään laajasti saadakseni monipuolisen ja teoreettisesti vahvan pohjan tuki- ja motivoitikeinoista ennen kuin etenin tutkimustulosten analysointiin, käsittelyyn ja tulosten avaamiseen.

2 PERHEHOITOA JA TUKIPERHETOIMINTAA OHJAAVAT LAIT

Sosiaalihuoltolain mukaan lapsiperheillä on oikeus saada ennaltaehkäiseviä palveluja olematta lastensuojelun asiakas. Tukisuhdetoimintaa tulee toteuttaa perheelle lapsen hyvinvoinnin ja kasvun takaamiseksi. (Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301, § 28.) Lastensuojelulaki velvoittaa 37 §:ssä, että lastensuojelun avohuollon tukitoimena toteutetaan sekä tukisuhdetoimintaa ja perhehoitoa asiakassuunnitelman mukaisesti. Lastensuojelulain 49 §:n mukaan lapsen sijaishuolto on huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai lain 83 §:ssä tarkoitetun väliaikais määräyksen perusteella sijoitetun lapsen huollon ja kasvatuksen toteuttamista kodin ulkopuolella. Lapsen sijaishuollon voi toteuttaa perhehoitona, laitoshuoltona tai muuten lapsen tarpeiden vaatimalla keinolla. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.) Perhehoitoilaisissa säädetään perhehoidosta, jonka tarkoitus on mahdollistaa hoidettavalle kodinomaisen huolto ja oleelliset ihmissuhteet ja tukea hänen turvallisuuden tunnettaan sekä sosiaalisia kontaktejaan (Perhehoitolaki 20.3.2015/263, § 1).

Perhehoitoa toteutetaan myös lastensuojelun alaisena palveluna, jolloin siitä on säädöksiä lastensuojelulaissa. Käytäntöön sovitetaan perhehoitolain (20.3.2015/263) asetuksia. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.) Lastensuojelullinen perhehoito on lapsen hoidon toteuttamista pois kotoa perhekodissa. Kodin ulkopuolinen sijoitus voi olla tarpeen, jos lapsen kotona on huolestuttavia vajavuuksia tai lapsen itsensä toiminta on riski hänen hyvinvoinnilleen tai kasvulleen. Päätös sijoittamisesta pohjautuu aina lapsen edun mukaisuuteen. Kestoltaan sijoitus voi olla lyhyt tai pitkäksi kaavailtu. Usein perhehoidettavia on korkeintaan kaksi. Ennen sijoitusta käydään läpi tapahtumasarja, joka sisältää palvelutarpeen arvioinnin, asiakassuunnitelman teon, ilmeisen kysynnän, useat tukimenetelmät sekä äärimmäisenä huostaanotto. (Laurila 2016, 39.) Kaikille saatavilla olevilla sosiaalihuoltolain alaisilla tukiperhepalveluilla pyritään takaamaan lasten hyvinvointi ja kasvu. Näitä on suunnattava tarpeeksi paljon vahvennettua tukea kaipaaville alaikäisille. Tukiperhetoimintaa on kuitenkin mahdollista organisoida toisillekin kyseisiä tukikeinoja kaipaaville. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 85.)

3 TUKIPERHEIDEN JA PERHEHOITAJIEN MOTIVOINTI JA TUKEMINEN

Tässä luvussa tarkastelen perhehoitajien ja tukiperhetoimijoiden erilaisia toimintaan tukemisen ja motivoimisen keinoja. Ensimmäiseksi avaan tukiperheenä ja perhehoitajana toimimisen perusteita eli sitä, mitä tukiperheet ja perhehoitajat ovat, ja mitä toiminnat tarkoittavat. Seuraavaksi tämä luku sisältää alaluvun toimintojen organisointia koskien, koska toimiva organisointi on huomattava tekijä toiminnan sujuvuuden kannalta. Sen jälkeen siirryn teoriaosassa siihen, kuinka merkittävä asia määrääjoin tapahtuva koulutus ja sosiaalialan henkilöstön tuoma tuki ovat toimijoille. Käsittelen myös hieman tukiperhe- ja perhehoitajatoiminnasta saatavia korvauksia, koska nekin osaltaan motivoivat toimijana olemista ja toimintaan lähtemistä. Viimeisenä käsittelen osallisuuden merkitystä toimintaan motivoinnin ja tukemisen kannalta.

3.1 Tukiperheenä ja perhehoitajana toimimisen perusteet

Tukiperheet mainitaan lastensuojelulaissa ensimmäisen kerran vuonna 1983. (Svenlin 2020, 43). Tukiperheenä toimiminen tunnettiin ennen kesälapsi- ja lomakotitoimintana. Tukiperheenä toimimisella sekä toiminnan useilla tyylilajeilla on menneisyydessä kaukainen ja kestävä pohja. Ennen toimintaa on toteutettu vapaaehtoisesti kuten enimmäkseen nykyäänkin. Tukiperheillä pyritään tukemaan lapsiperheiden voimia ja jaksamista arkielämässä niinä hetkinä, kun perheen vanhempien voimavarojen määrät ovat vähentyneet. Tukiperheellä pyritään myös takaamaan alaikäisen hyvinvointi ja kasvaminen. Tukiperheiden toimintaa pystyy täsmentämään kahdella tavoin. Se voi olla vapaaehtoisesti tapahtuvaa tai lyhytkestoisista sijaisperhetoimintaa. (Salonkari & Taivalmäki 2018, 25–26.)

Sijaisperhetoimintaa säätelee jokaisen siihen kuuluvan turvallisuus ja alaikäisen etu. Sen kuuluu olla turvallista jokaiselle osalliselle. Perhehoidossa olevan lapsen biologisen perheen pitää pystyä uskomaan, että lapsi on perhehoidossa turvassa. Sijaisperheen pitää kyetä uskomaan, että heillä on ammattilaisten tuki sijoitusta haastavissakin tilanteissa. Haastavia tilanteita voivat arkielämän ohella olla perhehoidettavan sekä biologisten lasten oireilu ja perhehoidettavan kipuilevat läheiset. (Heino & Säles 2017, 4.)

3.1.1 Tukiperheet

Tukiperhe on tavanomainen perhe, joka pystyy antamaan aikaa ja tilaa tuntemattomalle lapselle. Tukiperheellä on myös oltava taitoa ja halua reagoida lapsen ja perheen toisinaan haastavaankin tuen tarpeeseen. Tukiperheenä työskentelevillä on oltava yhteistyötaitoja lapsen perheen ja sosiaalialan työntekijöiden kanssa toimimiseen. Toimijoiden tulee myös sietää poikkeavuutta. Tukiperheen olisi hyvä olla positiivinen, suoraselkäinen, mukautuvainen ja lojaali. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021.)

Tukiperheitä on hyvä olla monenlaisia, koska tukiperhettä tarvitsevat lapset ovat erilaisia ja he ovat erilaisissa elämäntilanteissa. Esimerkiksi uusperheet, lapsettomat parit ja itsekseen asuvat voivat toimia tukiperheenä. Tukiperhetoimijoina voi olla myös biologiset lapsensa kasvattaneet, lapsiperhe, yksinhuoltaja-, maahanmuuttaja- tai sateenkaariperhe sekä yksin asuva aikuinen. Heillä on oltava voimavaroja sekä intoa huolehtia ja luoda turvaa tukiperhelapsille ja -nuorille. Alle kolmevuotiaiden lasten tukiperheeltä kaivataan yleensä hoitoapua. Yleensä tukiperheeltä toivotaan myös vahvistusta vanhemmuuteen sekä lapsen ja vanhemman keskinäisen kanssakäymisen lujittumiseen. Tukiperheen tuen tarjoaminen saattaa toisinaan olla tarpeellista koko perheelle. Tukiperhetoiminta on mahdollista myös yhdistää vaikkapa nuoren itsenäistymiseen ja asumisen harjoitteluun rinnakkaisten tai likekkäisten asuntojen ollessa käytettävissä kyseiseen käyttöön. Tukiperheillä on vaitiolovelvollisuus, joka pätee myös vapaaehtoistoiminnan päätyttyä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021.)

3.1.2 Perhehoitajat

Sijaisperheellä saa olla biologisia lapsia. Uusperheet, lapsettomat parit sekä itsekseen asuvat voivat ruveta sijaisvanhemmiksi. Sijaisvanhemmiksi alkaville ei ole tehty tiukkoja ikämääritteitä. Pääasiassa on yleensä ajateltu, että vanhempi kävisi iältään lapsen tai nuoren biologiseksi vanhemmaksi. Sijoitettavien lasten ja nuorten tarpeet ovat jokaisella omanlaisiaan, ja silloin sijaisperheitäkin voi olla monenlaisia. Oleellista on, että sijaisvanhemmat kykenevät vastaamaan sijoitetun lapsen tai nuoren tarpeisiin ja ovat toimijoina niin kauan kuin lapsella tai nuorella on tarve sijaiskodille. Sijaisperheen sisäisten välien täytyy olla hyvät ja elämän vaaratonta sekä sijaisvanhempien terveyden ja resurssien täytyy riittää lapsen huoltamiseen. Tuore perheenjäsen saattaa vaatia eritoten sijoituksen alkuvaiheessa huomattavasti sijaisvanhempien aikaa. Sijaisvanhemman on järjestettävä aikaa ja energiaa myös yhteistoimintaan lapsen vanhempien, sosiaalityöntekijöiden sekä muiden lapsen huoltoon osallistuvien kanssa. (Perhehoitoliitto ry 2021.) Sijoituksessa olevan lapsen perhehoito tapahtuu perhehoitajan omassa kodissa. Useimmiten

perhehoitoon sijoitetut lapset ovat korkeintaan alakoulussa olevia ja lapsen olojen on päätelty vaativan kauan kestävä sijoitusta. (Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja 2012, 36.)

3.2 Toimintojen organisointi

Tukiperhetoimintaa voi järjestää kunta yhteistoimintana toisten lähikuntien kanssa. Mahdollista on myös hyödyntää vapaaehtoissektoria eli järjestöjä ostamalla palvelut heiltä. Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan organisointi, edistäminen ja siitä huolehtiminen vaativat aikaa ja taloudellisia voimavaroja. Useat kunnat ovat nähneet tukitoiminnan toteutuvan parhaiten toiminnan organisoinnin ollessa yhden työntekijän tai työparin hoitamaa. Tutkimuksissa on tullut esille, että pysyvä, läsnä oleva sekä kunnioittava henkilö on oleellinen ja kustannustehokas tuki. Vapaaehtoistyö vaatii toteutuakseen pysyvyyttä ja molemminpuolista luottamusta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021.)

Kunnalle kuuluu kyseisestä kunnasta sijoitettujen alaikäisten perhehoidon organisointi. Perhehoidon voi toteuttaa myös muualla kuin kyseisessä kunnassa. Jos kunta toteuttaa perhehoidon asianomaisena palvelunaan, sillä on myös vastuu, että kaikki perhehoito on jokaista asiakasta henkilökohtaisesti hyödyttävää. Kunta myös organisoii ja kontrolloi ulkopuolelta hankkimaansa perhehoitotoiminnan täyttymistä yhtäläisesti. Sijoituksen tehnyt kunta sekä perhekodin sijaintipaikkakunta ovat perhekodin ja perhehoitajien toimintaa valvovia tahoja. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2017, 23.)

3.3 Kouluttamisen ja työntekijöiden tuoma tuki

Lapsen käydessä tukiperheessä perhe elää tällöinkin normaalia arkeaan. Tällöin toisilleen vieraiden perheiden toimintaan tuomat haasteet, kuten erilaiset päivärytmit, toimintatyylit ja kasvatustavat on tarpeellista huomioida tukiperheiden valmennuksia ja lisäkoulutuksia suunniteltaessa sekä heille tarjotuissa tukitoiminnoissa. Näin pystytään estämään tukisuhteiden päättymisiä sekä takaamaan lapselle pitkäkestoinen ja keskeytymätön tuki. (Pelastakaa lapset ry 2011, 9.)

Perhehoitolaissa on kirjaus, että kunta tai kuntayhtymä huolehtii toimeksiantosopimukseen määritellyin keinoin sijaistoimijan valmentautumisesta, työnohjauksista sekä kouluttautumisesta kuten myös sijais-

toimintaa suunnittelevan etukäteisvalmennuksesta. Sijaistoimijalle on myös hyvä mahdollistaa tarpeellinen tuki sekä yhteydenpito toiminnasta vastaavaan työntekijään. (Perhehoitolaki 20.3.2015/263, § 15.) Sijoittavat paikkakunnat toteuttavat sijaisperheilleen lisäkoulutuksia eri tavoin. Lisäkoulutukset ovat monesti vuorokauden tai viikonlopun kestäviä painottuen määrähetkenä tärkeiksi koettuihin teemoihin, esimerkiksi lakiasioihin tai sijaistoimijalle tarpeellisiin teemoihin, kuten tunnesuhteisiin. (Heino & Säles 2017, 70–71.)

3.3.1 Ennakkovalmennukset

Tukiperhetoiminta vaatii asianmukaisen etukäteisvalmennuksen, koulutuksen, neuvoja ja apua toimintaan. Sosiaalitoimella on oltava riittävästi aikaa tukiperheiden tarvitsemaan vuorovaikutukseen huollettavan työntekijän kanssa. Tämä mahdollistaa tarvittavan tukiperheen voimavaroja kannattelevan tuen sosiaalitoimen puolelta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021.)

Sijaisvanhemmaksi toivovien on käytävä PRIDE-koulutus. Se luo luotettavan pohjan sijaisvanhemmuudelle. Muita koulutuksia heiltä ei edellytetä. (Perhehoitoliitto ry 2021.) PRIDE- sana on lyhennys englanninkielisestä ilmaisusta; parents' resource of information development education. Informaation ja elämyksellisen harjaantumisen lisänä etukäteisvalmentautumisessa on mahdollisuus tunnepuolen harjoitteiden tuella ennalta varautua perhehoitajuuteen sekä tämän aiheuttamiin erilaisiin tunnetiloihin. Koulutuksessa saa tarkastella elämänsä varrella kokemiaan asioita, joilla voi olla yhteys sijaisvanhempana toimimiseen ja hoidettaviin lapsiin. Henkilökohtaisten tuntemusten ja näkökantojen ja -kulmien käsittäminen ja erottaminen tukevat kykyä olla tekemisissä alaikäisen biologisten vanhempien kanssa sekä toimia yhdessä tämän edun mukaisesti. (Back-Kiianmaa & Hakkarainen 2008, 121–124.)

Perhehoitajien ennakkovalmennuksen tavoite on, että perhehoitoon tulevalle mahdollistetaan ja vahvistetaan tarpeen mukainen henkilökohtainen hyvinvointi. Tällä tavoitellaan myös yhtäjaksoisuutta ja muuttumattomuutta hoidettavalle. Toimijuudesta tulisi saada etukäteen informaatiota ja miettiä lopullista päätöstä tarkkaan. Jotta koulutus on antoisa, osallistuvalla mahdolliselta tulevalta perhehoitajalta vaaditaan sitoutumista prosessiin. Koulutuksen on oltava riittävän pitkä ja informaatiota on oltava saatavilla. Tärkeää valmennuksessa on myös kokemusasiantuntijoiden kertomukset sijaisvanhemmuudesta, valmentautuvien ajatusten, kokemusten ja tuntemusten peilaaminen yhdessä ryhmänä sekä valmentajilta saatu apu valmentautuvan päätelmiin omasta kykeneväisyydestään sijaisvanhemmaksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 19–20.)

3.3.2 Täydennyskoulutukset

Tukiperhetoimijoille tulisi tarjota lisäkoulutusta eri asiakohtaisista aiheista ja esimerkiksi muiden tukiperheiden tapaamisia sekä tukijoiden ja tuettavien tapaamisia samanaikaisten teematapahtumien muodossa. Vapaaehtoisten värväykseen, kouluttamiseen, neuvontaan ja apuun on satsattava, jotta saadaan tarpeellinen joukko toimijoita kauaskantoisen tukitoiminnan ylläpitämiseen. Toimintaan värväämisen ja koulutuksen ohjaamisesta vastaamisen keskittäminen ja yhteistyö muiden lähikuntien ja järjestökentän kanssa tietyille työntekijöille on perusteltua. (Terveys- ja hyvinvoinnin laitos 2021.)

Sijaisperheenä toimivat kaipaavat informaatiota molempien, itsensä sekä sijaisperheessä olevan asemasta perheessä, eduista ja vastuista. Lisäkurssilla vahvistetaan ennakkovalmennuksessa aloitettujen aiheiden käsittelyä. Lisäkurssin perustana ovat sijaisperheessä olevien lasten ja perhehoitajien tiedon tarpeet normaaleista lapsiperheen arjen haasteista ja kysymyksistä. Kysyntää lisäkurseille voi tulla myös, jos perhehoidettavan lapsen tilassa ilmenee muutosta ja tarvetta erilaisille tukikeinoille tai henkilökohtaisen hyvinvoinnin vahvistamiselle. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 19–20.) Tasokas perhehoito taataan kouluttamalla, ohjaamalla ja olemalla tarpeen mukaan perhehoitajan saatavilla ja linjaamalla käytännöt samanlaisiksi. Tärkeää on huomioida kaikkien perhehoitoon osallistuvien osallisuuden täyttyminen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 24.) Perhehoitajien mahdollisuus päästä lisäkurseille on myös tärkeää pitää mielessä. Kotoa pois lähteminen voi olla haastavaa, koska useat perhehoitajat ovat ansiotöissä muualla, toisilla on useita alaikäisiä hoidettavanaan ja etäisyyksien vuoksi lisäkurssilla osallistuminen voi olla vaikeaa. Tällöin tulisi taata kummankin perhehoitajan osallistumismahdollisuus kurseille organisoimalla tehokas alaikäisten huolenpito siksi ajanjaksoksi. Laaja kurssitarjonta tukisi perhehoitajien ja hoidettavien erilaisia tarpeita. Koko maan kattavaa, tiettyä seutua sekä useaa kuntaa koskettavia kurseja on hyvä olla tarjolla. Kurssit voivat olla myös lyhyitä, esimerkiksi muutaman tunnin mittaisia. Näilläkin on jo toimintaa tukeva vaikutus. Lisäkurssien on vastattava sijaisperheiden kysyntään. Toisaalta koulutuksia suunniteltaessa on huomioitava myös sijaistoimintaa organisoivan tahon käsitys toimintaa edistävästä kurssiaiheista. (Ketola 2008, 48–49.)

Sijaisperheenä toimiminen on vaativaa, mutta on myös antoisaa seurata hoidettavan kasvua ja tunteiden heräämistä perhehoitajiaan kohtaan. Hoidettavan elämä on ennen perhehoitoon tuloa ollut monesti haastavaa, jolloin vaatii aikaa, että hoidettava kotiutuu sijaisperheeseen. Lapsi kokee luopumisen tunteita

biologista perhettään kohtaan, jolloin hän tarvitsee aikaa ja mahdollisuuden mielipahan käsittelylle. Sopeutuminen sijaisperheeseen ei tapahdu heti. Aika on myös kytköksissä siihen, miten vanha hoidettava on, hänen elämässsä sattuneista asioista ja hänen luonteenpiirteistensä. Sijaisperheen äidit ajattelevat usein olevansa hyvinvoinnin tukijoita, opastajia sekä sääntöjen määrääjiä. Perhesiteiden ja tunteiden muodostumista sijaisperheessä voi haastaa ajatus, ettei lapsi välttämättä ole kauaa perhehoidossa. Hoidettava rohkenee muodostaa tunteita perhehoitajia kohtaan monesti sitten, kun biologiset vanhemmat sen hänelle sallivat. Sijaisvanhempia on autettava haastavina hetkinä vapautumaan ajatuksesta, että heidän kuuluu tehdä tai tuntea siten kuin biologinen vanhempi. Sijaisvanhempia on tuettava sijoittumaan erityisvanhemman osaan. (Laurila 2016, 40.) Työntekijän ja perhehoitajien on hyvä tietyin aikavälein määritellä perhehoitajien voimien ja jaksamisen määrää, jotta he eivät väsy tehtävässään. Kokeneemman sijaisvanhemman tuki kokemattomalle tai vaikeassa tilanteessa olevalle perhehoitajalle voi myös olla yksi tuen muoto. Tällöin kokenut sijaisvanhempi on saanut koulutusta mentorointiin. Toiminta pohjautuu luottamukselle, ja sitä koskee velvollisuus olla tuomatta esiin tilanteessa esille tulleita asioita. (Janhunen 2011, 32–38.)

Sopeutumisvalmennuksessa perhehoitajille kerrotaan todellisia käytäntötapoja sekä lisäinformaatiota perhehoitajana toimimiseen. Alaikäisellekin mahdollistetaan oleellisen informaation saaminen asiantilastaan, joka vie eteenpäin hänen ja perheen hyvinvointia. (Ketola 2008, 51.) Sijaisvanhemmalla on mahdollisuus kuntoutusrahan sopeutumis- ja kuntoutuskurssien aikana, jos kuntoutusrahan saamiseksi määrättyt ehdot toteutuvat (Perhehoitoliitto ry 2022b). Kela organisoii sekä hyvittää kuntoutusta ja turvaa kuntoutuksessa olevan taloudellista selviytymistä kuntoutuksen ollessa käynnissä kyseistä lakia noudattaen. (Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista 15.7.2005/566, § 1.)

3.3.3 Työnohjaus ja työntekijän tuki

Perhehoitajana toimiminen on haastavaa. Tuntemattoman lapsen saapuessa kotiin voi perhehoitajalta vaatia aikaa tunnepohjaisen välittämisen muodostumiseen, vaikka halua olisikin. Määrätietoisella tuella helpotetaan sekä perhehoitajan että sijoitetun heille entuudestaan tuntematonta ajanjaksoa. Lapsi on perheeseen tullessaan saattanut ikäisekseen kokea paljon, joten tämä vaatii sijaisperheeltä huomattavia ihmissuhde- ja vanhemmuustaitoja. Tällöin olisi hyvä olla saatavilla suuremmissa määrin apua, jotta vanhemmat jaksavat luoda perhearjesta hyvää. Tämä tukee lapsen toipumista. (Tervonen-Arnkil 2008, 157.) Työtä tukeva ja riittävän usein toteutuva työnohjaus on joillekin perhehoitajille sopiva voimien ja hen-

kisen pystyvyyden tukikeino. Työnohjauksesta voi saada neuvoja erinäisiin perhehoitajuuden haasteisiin, kuten tukien hakemisiin ja lasta tukevien apukeinojen löytämisiin. Pääosassa on kuitenkin perhehoitajan jaksaminen. (Hänninen 2016, 29.) Toiminnan alkupuolella sekä vaativina hetkinä työnohjaus voi olla oleellinen tuki. Tällöin toimija saa mahdollisuuden reflektoida omaa sijaisvanhemmuuttaan tuen avulla. (Ketola 2008, 50.)

Sijoituksen tehnyt kunta osoittaa kaikille perhehoidossa oleville lapsille vastuunalaisen työntekijän, joka huolehtii perhehoitajalle annetusta avusta. Ammatillainen, joka on perhehoitajan saatavilla, voi olla myös eri kuin lapsen sosiaalityöntekijä. Kyseinen palvelu voidaan ostaa myös yksityiseltä taholta. (Lastensuojelun perhehoidon järjestäminen. Suositukset perhehoidon toimintaohjeiden sisällöiksi 2021, 19.) Perhehoitajan ja lapsen oman työntekijän keskinäinen yhteistoiminta on tarkoituksenmukaisen avun saamisen edellytys. Perhehoidon toimivuuden ja tasokkuuden takia lapselle nimetyn ammattilaisen kontakti, tuloksellinen yhteistoiminta ja sopivasti ajoitettu apu ovat merkittäviä. Yhteistoiminnan ja avun ollessa tarkoituksenmukaisia myös perhehoidon seuranta ja määrittäminen saattavat täyttyä tarkoituksenmukaisesti. Lapsen oman työntekijän apu ja neuvonta ovat tärkeitä haastavina hetkinä sekä perhehoidon ja sijoitetun elämänvaiheiden vaihdoksissa. Oma työntekijä takaa organisoinnilla, että tarpeelliset tukikeinot sekä neuvonta ja ohjaus on saatavilla. Tasaisin väliajoin tapahtuva yhteydenotto, valvonta ja apu/ohjaus ovat keskeisiä tekijöitä lapsen perhehoidon alettuakin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 20.) Perhehoitajan tarpeen huolehtia hoidettavistaan ja muista sekä heidän hoidettavansa kohtaan kokemien vahvojen huolestuneisuuden tunteiden huomioiminen ja ymmärtäminen on merkittävä tekijä ammattilaisen ja perhehoitajan välisessä keskinäisessä kanssakäymisessä. Sitä kuuluu arvostaa ja vahvistaa. (Valkonen 2008, 107.)

Sijoituksen tehneen tahon puolelta tulee mahdollistaa tasokkaiden ja kauaskantoisten tukikeinojen kautta myös sijaisvanhempien lomien toteutuminen perhehoitajien voimien pysymisen takia. Toisinaan alaikäisen biologisilla vanhemmilla käydessä ei perhehoitajien lomailu onnistu, koska tällöin hoitajien on oltava tavoitettavissa, jos vanhemmilla käydessä tapahtuu jotain. Toimijoita voidaan tukea arvostamalla heidän toimintaansa. Arvostus kannattaa saattaa toimijoiden tiedoksi. Puhelu toimijalle, tiedustelu kuinka toimijalla menee, huomioiminen jouluna tai merkittävimpinä merkkipäivänä aikaan saavat toimijoilla tunteen heidän toimintansa merkittävydestä sekä toiminnan mielenkiintoisuudesta. (Ketola 2008, 52–55.) Ammattilaisten kiire ja työvoiman rajallisuus voi aikaan saada sen, että yhteydenpito sijaisperheeseen on hyvin harvoin tapahtuvaa. Kiire ja ajan vähyys on hyvä tuoda toimijoille esille rehellisesti. (Joensuu 2018, 130.)

3.4 Vapaaehtoisuus ja toimijoiden saama taloudellinen korvaus

Tukiperheet ovat lastensuojelu- ja sosiaalihuoltolakiin kuuluva tuki sekä lastensuojelun asiayhteyteen kuuluva omasta halusta tapahtuvan työn malli. Tukiperheiden käyttämisen lastensuojelussa on joskus oletettu olevan hyödynnetyimpiä lastensuojelun apukeinoja. Tukiperheen perustana on tukiperheessä käyvän lapsen perheen yhteisöllisten toimijoiden vahvistaminen sekä tukiperheen ja alaikäisen keskinäinen kanssakäyminen ja toimiminen sekä toiminnassa oleminen omasta halusta. Aiheesta on pyrittävä puhumaan realistisella, todenmukaisella tavalla mukana oleville tahoille. Tukiperheitä hankittaessa ja toimintaa käynnistettäessä on oltava varovainen, ettei kenellekään tukiperhetoiminnan osakkaalle muodostu liian kaunisteltua kuvaa toiminnasta. Puolestaan merkittävää on tukiperhetoimijoita hankkiessa ja tukitoiminnan alussa huomioida se, minkälaisia tekijöitä asiayhteyteen liitetään ja mitä asiayhteydellä pyritään tavoittelemaan osana tukiperhetoimintaa. (Lehto-Lundén & Svenlin 2018, 19–27.) Vapaaehtoisena tukiperheenä toimimisesta saa kulukorvausta sekä mahdollisesti rahallista korvausta (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021). Matkoista aiheutuvia menojaakin saatetaan maksaa. Laki ei säädi tukiperheille maksettavien maksujen mittaa (Määttä & Palomäki 2020).

Sijaisperheenä toimiminen on omasta halusta lähtevää toimintaa, vaikkakin se on vahvasti yksi osa sosiaalihuollon palveluita tarjoavaa järjestelmää (Araneva 2018, 148). Kunnan ja perhehoitajan keskinäinen toimeksiantosopimus laaditaan toiminnan toteutuessa kunnassa suoraan perhehoitajan kanssa. Tällöin on kyse toimeksiantosuhteisesta perhehoidosta. Muu perhehoitolain mukainen mahdollisuus perhehoidon toteuttamiselle on kunnan sekä yksityisyrittäjän keskinäinen sopimus perhehoitajuuden järjestämisestä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 8.)

Sijaisperhevanhemmalle/ -vanhemmille korvattava hoitomaksu merkitään kuntayhtymän ja sijaisvanhemman keskenään muodostamaan kirjalliseen toimeksiantosopimukseen. Ellei asiasta ole muuten sovittu, perhehoitaja on oikeutettu rahalliseen korvaukseen. Kulukorvauksella maksetaan hoidettavan ruoka, asuminen, harrasteet, hänen yksityiset tarvikkeensa sekä muut ylläpidosta tulevat tavalliset kulut ja normaalit terveydenhoitoon liittyvät menot, joita ei ole sisällytetty toisiin lakeihin. Kulukorvaus kattaa myös lastensuojelulakiin (417/2007) kirjatun määräyksen mukaisesti perhehoidossa olevalle alaikäiselle tai nuorelle annettavaksi tarkoitettut käyttörahat. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 8, 21–22.) Hoitopalkkio on myös kirjattu perhehoitolakiin. Minimisummaksi yhtä perhehoidettavaa kohden on määritetty 686,25 euroa kuukautta kohti. Hoitopalkkio on suhteutettava perhehoidettavan huollon tarpeeseen

ja tällöin on myös katsottava perhehoidon piirteet. (Perhehoitolaki 20.3.2015/263, § 16.) Sijaistoiminnan toteutumisen ehtona on tarpeet täyttävä rahallinen korvaus. Sijaistoiminnan muuttuminen kohti ammatillista toimintaa voisi heikentyä, jos sijoittaja pystyisi takaamaan tukitoimijoiden taloudellisen pärjäämisen maksamalla korkeampia korvauksia. (Rabb 2008, 155.)

3.5 Osallisuuden merkitys toimintaan motivoinnissa ja tukemisessa

Osallisuus tarkoittaa omaan haluun pohjautuvaa vaikuttamista asioiden kulkuun sekä vastaamista seuraamuksista. Osallisuus saatetaan nähdä myös päinvastaisena yhteiskunnan ulkopuolelle jäämisen vaikuttimena. (Pajula 2014, 11.) Osaksi pääseminen, yhteisölliset kontaktit sekä ihmisryhmittymät ja tunne yhteenkuuluvuudesta saavat aikaan osallisuutta ja yhteisöllistä koossapysyvyyttä. Samojen tuntemusten kertominen lujittaa ryhmittymiä aikaan saaden yhtenäisyyden tuntemusta. (Särkelä-Kukko 2014, 41.) Vertaistoiminta merkitsee ryhmää, jonka jäsenet ovat vastaavanlaisessa vaiheessa. Heillä on tarve tuoda esiin heille tapahtuneita asioita. Vertaistoiminnan tehtävä on antaa vahvempaa tai toisenlaista tukea palvelujärjestelmän antaman tuen lisäksi. Jokaisella on omanlaisensa kaipaus vertaistoimintaan liittyessään. Tarve voi olla informaatiolle, henkiselle tai yhteisölliselle tuelle tai toisten kanssa olemiselle. (Mikkonen & Saarinen 2018, 56–57.)

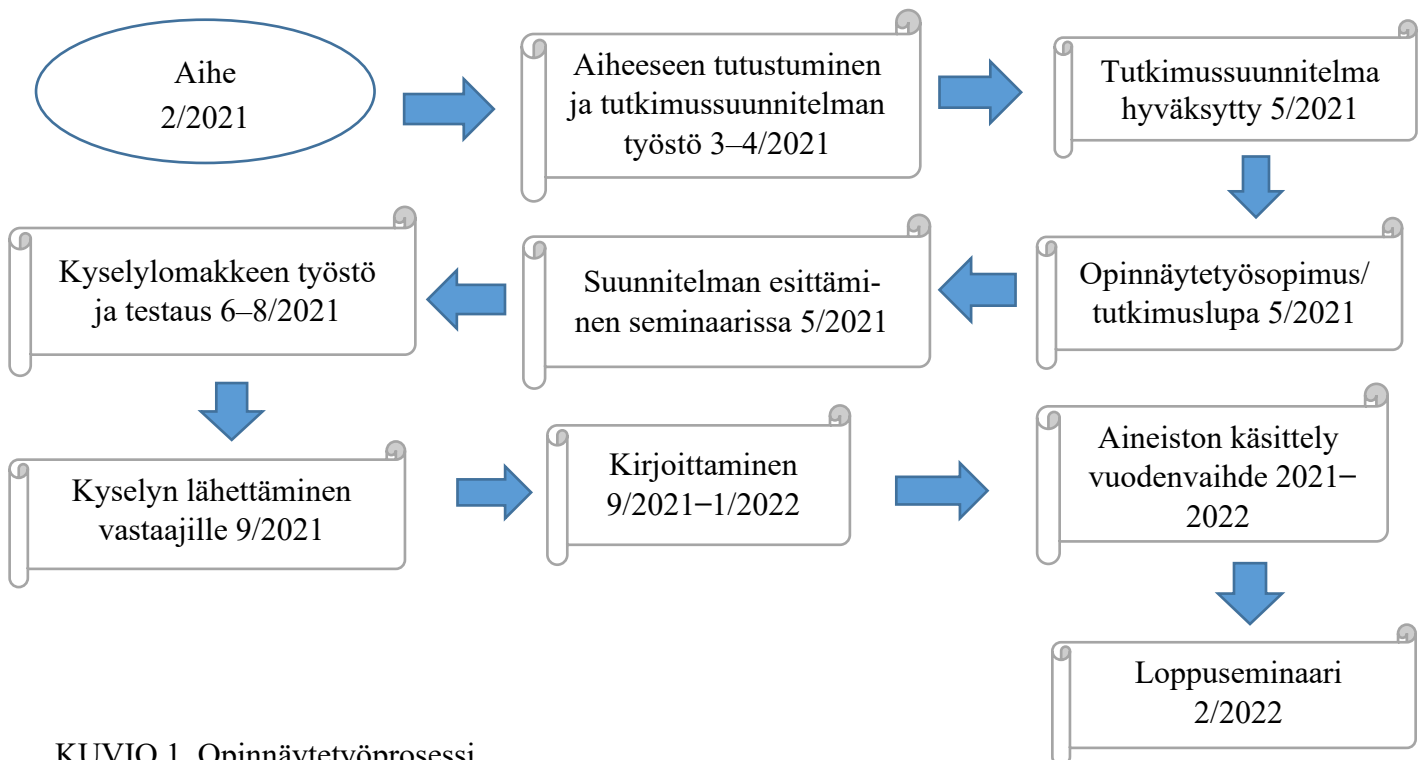
Osallisuuden tunnetta kasvattavat tietyn ryhmittymän, kuten vertaisryhmän jäsenenä oleminen, taito toimia kyseisessä ryhmittymässä, normien erottaminen, kokemus omasta hyödyllisyydestä sekä vaihtoehtojen mahdollisuus. Osallisuudella voi olla huomattava vaikutus siihen, että kokee elämänlaatunsa hyväksi. Osallisuus nähdään molempia osapuolia hyödyttäväksi, jolloin ryhmä huomioi osallisensa ja osallistujat ovat toimelempiä osallistuvia. Osuvimmillaan ihminen on osallisena tekemisen hahmottelussa, toimeenpanossa, muovaamisessa sekä tarkastelussa. (Rouvinen-Wilenius 2014, 55–62.) Osallisuus on osana olemista jossain, joka kykenee yhdistymään erinäisiin hyvinvointia lisääviin kohteisiin sekä elämisen arvokkuutta kasvattaviin kanssakäymisen yhteyksiin. Osallisuus tarkoittaa oman elämän hallintaa ja tilaisuuksien, tekojen, palveluiden sekä tiettyjä ryhmittymiä koskevien aiheiden muokkaamista. Osallisuutta on vapaus tehdä omaa elämää koskevia ratkaisuja ja tilaisuus vaikuttaa omaan toimintaan. Osallisuus näkyy myös käsitettävänä, tasapainoisena sekä ennalta arvattavana elämänpiirinä. (Isola, Kaartinen, Leemann, Lääperi, Schneider, Valtari, & Keto-Tokoi 2017, 5.) Avarasti nähden myös syntymävanhemmille suunnatut tapahtumat kuten samassa tilanteessa olevien kokoontumiset tukevat perhehoitajien tehtävää (Ketola 2008, 48). Osallisuuden tekijöitä voivat olla esimerkiksi vertaistoiminta ja yhteydenpitomahdollisuus työntekijään.

4 TUTKIMUSPROSESSI

Tässä luvussa käyn läpi opinnäytetyöprosessini kulun. Avaan myös käyttämäni kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusmenetelmää ja avoimissa kysymyksissä käyttämäni aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Käsittelen myös tutkimuksen luotettavuuteen ja eettisyyteen sisältyviä tekijöitä, joiden avulla varmistin kyseisten asioiden toteutumisen opinnäyteprosessini aikana.

4.1 Tutkimusprosessin eteneminen

Opinnäytetyön aiheen sain tilaajakuntayhtymältä helmikuun lopulla 2021, jolloin tutkimussuunnitelman tekeminen ja tutkimuksen hahmottelu käynnistyivät. Maalis- ja huhtikuussa 2021 tutustuin aiheeseen ja työstin tutkimussuunnitelmaa. Huhtikuun 2021 lopussa tutkimussuunnitelma oli valmis. Toukokuussa 2021 tein opinnäytetyösopimuksen, jolloin myös esitin tutkimussuunnitelmani opinnäytetyöseminaarissa. Kyselylomakkeen (LIITE 2) tein yhteistyössä tilaajan kanssa kesä-heinäkuun aikana. Työstämisen ja testaamisen jälkeen Webropol-kysely lähetettiin vastaajille. Opinnäytetyötä kirjoitin loppuvuoden 2021- alkuvuoden 2022 aikana. Aineiston käsittelin vuodenvaihteen 2022 aikana. Opinnäytetyön esittelin helmikuun 2022 opinnäytetyöseminaarissa. Alla kuvio opinnäytetyöprosessin kulusta (KUVIO 1).

KUVIO 1. Opinnäytetyöprosessi

4.2 Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus

Kvantitatiivista tutkimusmenetelmää käytetään silloin, kun pyritään kuvailemaan, miten paljon jollakin asialla on vaikutusta toiseen asiaan. Määrällisessä tutkimuksessa pyritään selvittämään ihmisen toimintaa numeroin, syy-seuraus-suhtein sekä teknisesti. Syy-seuraus-suhteissa eli kausaalisuutta koskevista vastauksista pyritään havaitsemaan syy eli taustamuuttuja, joka valaisee lopputuloksen eli vastaajan näkemyksen tutkittavasta aiheesta. Teknisellä tiedolla aikaansaadaan kaavamaista ja käytännöllistä tietoa tutkittavasta aiheesta. Tieto on tällöin tosiasioihin perustuvaa tosiasiallista tietoa numeroin esitettynä. Määrällisessä tutkimuksessa päämääränä on havaita sääntö, joka valottaa syytä, miksi asiat ovat kyseisellä tavalla. (Vilka 2021, 54–55.) Kvantitatiivinen kyselytutkimus koettiin opinnäytetyöni aiheelle soveltuvimmaksi lähestymistavaksi. Määrällisen tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mitkä olisivat vapaaehtoisia palvelevia, tukevia ja motivoivia tutkimusmuotoja. Päämääränä oli myös tuottaa toimeksiantajalle tietoa, joka on vietävissä käytännön toimintaan.

Määrällisessä tutkimusmenetelmässä tärkeä vaihe on kyselylomakkeen laatiminen. Kyselylomakkeessa voi olla avoimia ja monivalintakysymyksiä sekä yhdistettynä molempia kysymysmuotoja. Monivalinnoissa vastaajalle annetaan eri vaihtoehtoja valittavakseen. Avoimilla kysymyksillä tavoitellaan omaaloitteisia ajatuksia ja tällöin vastaaminen on melko vapaata. Sekamuotoinen kysymys on toimiva silloin, kun kaikki vastausvaihtoehdot eivät oletettavasti ole tiedossa. (Vilka 2021, 84–85.) Tutkimuslomake laadittiin yhdessä tilaajan kanssa ja hyväksyttiin ohjaavalla opettajalla. Kyselylomake laadittiin mahdollisimman lyhyeksi ja helposti vastattavaksi. Tällä tavoiteltiin mahdollisimman paljon vastauksia.

Internetkysely on silloin tarkoituksenmukainen, kun perusjoukkona on organisaation toimijat, heitä on riittävästi ja heillä on samanlaiset mahdollisuudet internetkyselyyn vastaamiseen. Kyselylomaketutkimuksessa asianosainen lukee ja vastaa kysymyksiin itse kirjoittaen. Tämän tyyppinen kysely sopii suurehkolle ja erillään olevalle määrälle henkilöitä. Kyselylomaketta käytettäessä tutkittavaa ei pysty yhdistämään vastauksiin. Vaarana saattaa olla pienen vastausmäärän saaminen. Muuttujien valinta tutkimuksessa ja kyselylomake kuuluu argumentoida aina nojaten tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen ja tutkimuksen päämäärään. Kyselylomake on tarkasti laadittu. Lomakkeessa olevien kysymysten johdoltankana on teoreettinen viitekehys ja keskeiset käsitteet. Avointen kysymysten aineistolähtöisessä si-

sällönanalyysissä pyritään havaitsemaan menettelytavassa johdonmukaisuutta tai tutkimusaineiston ohjaamana ominainen kuvaus. Aineiston keräämisen päätyttyä päätetään kohde, josta menettelytavan johdonmukaisuutta tai ominaista kuvausta aloitetaan hakemaan. Sitten ryhdytään yksinkertaistamiseen aineistoa. (Vilkkä 2021, 76, 83, 132.) Internetkyselyn tavoitteena oli saada mahdollisimman paljon vastauksia sekä vastaajien anonyymiteetin säilyttäminen. Nämä molemmat toteutuivat.

4.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Määrällisen tutkimuksen luotettavuus merkitsee tuloksen tarkkuutta, jolloin tutkimuksen tulokset ovat ei-sattumanvaraisia ja mittaus on uusittavissa, jolloin tulokset olisivat samanlaisia. Poikkeavuuksia muihin tuloksiin pohditaan tutkimustekstissä. Tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa on tutkijan huomiotava puolueettomuutensa. Tutkijana voi havainnoida omaa osaansa tutkittavien joukossa, sosiaalista paikkaansa, sukupuoltaan, ikäänsä, arvojaan ja niin eteenpäin. (Vilkkä 2021, 64, 152.) Minulla opinnäytetyön tekijänä ei ole yhteyttä vastaajiin, he eivät ole tuttujani, enkä ole töissä tilaajalla. Kyselytutkimuksen analysoinnissa käytän Webropolissa olevia raportointityökaluja. Avoimet kysymykset analysoin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla, järjestäen ne tiiviiseen ja pelkistettyyn muotoon, jotta ne ovat selkeää aineistoa tutkimukselle. Analysointia tehdessäni olin avoin tuloksille ja nojasin teoriatietoon olettamatta mitään. Aiheesta olen käynyt keskustelua tietyin aikaväleihin työelämän ohjaajani ja ohjaavan opettajani kanssa koko opinnäytetyöprosessin ajan. Tutkimus toteutettiin kokonaisotantana kaikille tilaajan perhehoitaja- ja tukiperhetoiminnassa oleville toimijoille. Webropol- kyselytutkimus toimitettiin toimeksiantajan kautta vastaajille.

Opinnäytetyön tekijän on toimittava eettisesti siten, että kyselyssä saatuja tietoja käytetään ainoastaan siihen tarkoitukseen, mistä tilaajan ja vastaajien kanssa on sovittu. Kvantitatiivista tutkimusta tehtäessä ei tutkimuksessa havaittua määritellä yksiselitteisesti, tällöin ketään vastaajaa ei pystytä tunnistamaan. Opinnäytetyön kirjoittamisessa on huomiotava eettisyyden toteutuminen. Asialliseen tieteelliseen käytäntöön lukeutuu muiden töiden arvostaminen. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että opinnäytetyössä käytetään lähteitä koskevia viittauksia asianmukaisesti. Tämä käytäntö koskee niin nidottuja kuin sähköisiä lähteitä. (Vilkkä 2007, 164–165.) Tämän opinnäytetyön tilaajana oli kuntayhtymä, jonka anonyymiteetin säilytän läpi opinnäytetyöprosessin. Tällöin tilaajan tukitoimijoina toimivien vapaaehtoisten anonyymiteetti säilyy suojattuna. Käytän opinnäytetyössä nimityksiä tilaaja tai tilaajakuntayhtymä viitaten opinnäytetyön työelämätahoon. Olen pyrkinyt kirjoittamaan kunnioittavasti ja asiat selkeästi

esille tuoden. Opinnäytetyössä olevia lähteitä olen heti käytettyäni kirjannut lähdeluetteloon, ja viitannut tekstissä kyseiseen lähteeseen ammattikorkeakoulun ohjeistuksen mukaisesti.

Opinnäytetyön tekijän on tutustuttava käsittelemäänsä aihealueeseen. Tutkimuksen tapahtumasarjan tavoite on edistää oppilaan perehtyneisyyttä, ammattitaidon kasvua ja ansiotyön osaamista. (Arene ry 2020, 14–17.) Jo tutkimussuunnitelmaa tehdessäni pyrin tutustumaan monipuolisesti aiheeseen. Tämä tuki kyselylomakkeen (LIITE 2) kysymysten asettelua, jonka koin tietoperustan takia helpohkoksi prosessiksi. Aiheeseen perehtyminen jatkui siihen asti, kun aloitin vastausten analysoinnin. Opinnäytetyön aihe tukee ammatillista kasvuani ja kehitystäni.

4.3.1 Tutkimussuunnitelma

Tutkimussuunnitelmaa tarvitaan tutkimusluvan hakemiseen. Lupaa hakiessa allekirjoitetaan sopimus, jossa tutkija lupaa, että ei käytä saamiaan tuloksia väärin tai vahingoittamistarkoituksessa. (Vilka 2021, 62.) Tutkimuslupa haettiin sitten, kun sekä ohjaava opettaja että toimeksiantaja olivat hyväksyneet tutkimussuunnitelman. Tutkimusaineiston säilytän huolellisesti kuusi kuukautta opinnäytetyön valmistuttua. Sen jälkeen aineisto hävitetään. Saamani tutkimustulokset kuuluvat opinnäytetyön tilaajalle. Tutkimusta tehdessäni olen noudattanut erityistä varovaisuutta. Opinnäytetyöprosessini on ollut luottamuksellinen sekä erityisen huolellisesti toteutettu.

4.3.2 Tutkimukseen osallistuminen

Tutkittavien suostumus tutkimukseen toteutuu heidän vastatessaan kyselyyn, vastaamatta jättäminen määräaikaan mennessä merkitsee kieltäytymistä. Kyselyn alkuun liitetään kyselyn aihe, tietoa siitä, mitä osallistuminen merkitsee sekä kyselyn arvioitu kesto ja viimeinen vastauspäivä. Kyselyyn osallistuessa ilmenee, mihin tarkoitukseen aineistoa käytetään, aineiston säilytysaika ja tutkimuksen tekijä ja toimeksiantaja sekä osallistumisen vapaaehtoisuus. Tutkimuseettinen haaste voi olla, että sähköpostiosoite osoittaa vastaajan. (Vilka 2021, 64, 76, 151.) Aineiston keräysmenetelmänä oli toimeksiantajan kautta toimitettava Webropol-kyselylomake, joka tuki vastaajien anonymiteettia. En ole ollut missään vaiheessa tietoinen keille tutkimus lähetetään ja keneltä vastaukset ovat tulleet Webropolin käytön ansiosta. Kysymykset oli muotoiltu siihen muotoon, että anonymiys toteutui. Kysymysten muotoiluun panostettiin, kysely tehtiin lyhyehköksi, jotta vastaajien into koko kyselyyn vastaamiseen säilyisi, ja lomake

testattiin ennen aineiston keräystä. Webropol-kyselylinkin toimivuus testattiin siten, että lähetin linkin sähköpostilla itselleni, opinnäytetyötä ohjaavalle opettajalle ja tilaajalle. Kyselylomakkeen testasivat edellä mainitut sekä eräs tukitoimija. Kun kyselyn toimivuus ja kysymysten ymmärrettävyys oli edellä mainituilla tavoin varmistettu, kysely lähetettiin sähköpostin liitteenä vastaajille. Sähköpostilla lähetetyn kyselyn saatekirjeen lopussa oli linkki kyselyyn.

4.4 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen kivijalka on tarkoin täsmennetyssä asiaongelmassa eli pääkysymyksessä sekä tutkimusongelmasta rakennetuissa tutkimuskysymyksissä eli alakysymyksissä. Alakysymyksiä eli teoreettisia tutkimuskysymyksiä ei kysytä tutkittavilta, vaan niihin halutaan vastata tutkimuksen avulla. (Vilka 2021, 49.) Opinnäytetyöni tutkimuskysymykseni olivat:

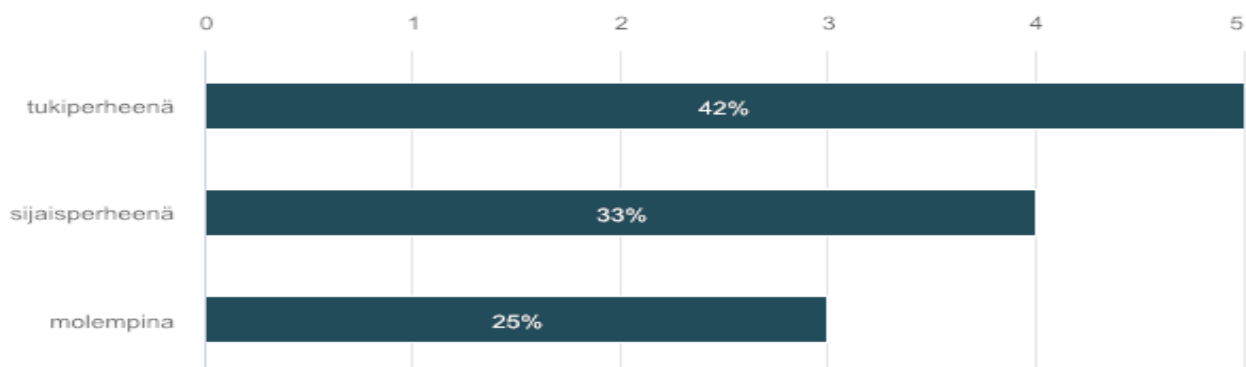
- 1) Miten tukiperheitä/ perhehoitajia voitaisiin tukea ja kannustaa toimintaan sosiaalitoimen puolelta?
- 2) Miten toimintaa voisi vapaaehtoistoimijoiden mielestä kehittää?

5 TUTKIMUSTULOKSET

Kyselyyn vastasi 13 vastaajaa. Vastausprosentti oli tällöin 52 %. Vastausprosentti kertoo, että toimijat kokivat tutkimuksen tärkeäksi. Kyselyn linkki lähetettiin toimijoille ja vastausaikaa heillä oli kolme viikkoa. Kysely (LIITE 2) sisälsi myös saatekirjeen (LIITE 1), jossa avattiin tutkimuksen tarkoitusta ja vastausten käsittelyä. Kysely (LIITE 2) sisälsi neljä osiota: taustatietoja, nykytilanne, yhteistyö sosiaalitoimen kanssa sekä kehitettävää. Kysymyksiä oli yhteensä 14 tai 16 kappaletta riippuen annetuista vastauksista. Tutkimus sisälsi suurimmaksi osaksi jäsenneltyjä rasti ruutuun- vaihtoehtokysymyksiä, kuusi sekamuotoista kysymystä, joihin oli mahdollista valita valmis vaihtoehto tai kertoa omin sanoin sekä kolme avointa kysymystä, joihin toimijat saivat vastata omin sanoin.

5.1 Taustatietoja

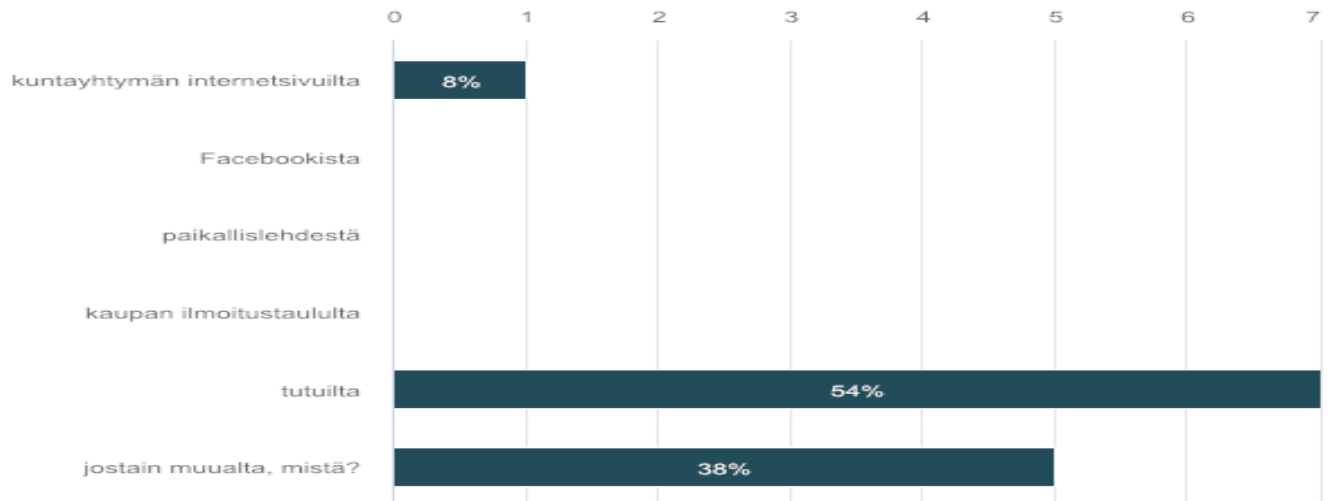
Ensimmäinen osio koski taustatietoja. Tällä haluttiin kartoittaa sitä, miten nykyiset toimijat löysivät toiminnan ja mitä motivoivia puolia toiminnassa olemisessa heidän mielestään on. Kyselyyn vastanneista toimijoista eniten, 42 prosenttia oli tukiperhetoimijoita. Yhteensä 33 prosenttia oli sijaisperheenä eli perhehoitajina ja 25 prosenttia toimi molempina. (KUVIO 2.)

KUVIO 2. Vastaajien tukitoimintamuoto (N=12)

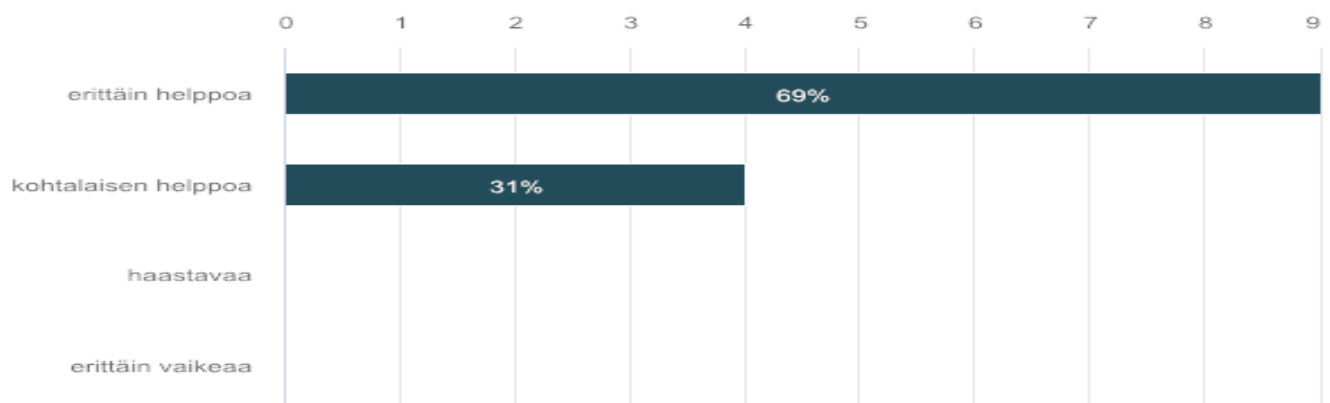
Kysyttäessä mistä nykyiset toimijat saivat tiedon tukiperheenä/ sijaisperheenä työskentelystä, 54 prosenttia vastaajista oli saanut tiedon toiminnan olemassaolosta tutuiltaan. Seuraavaksi eniten, 38 pro-

senttia oli saanut tiedon jostain muualta ja kahdeksan prosenttia oli saanut tiedon toiminnasta kuntayhtymän internetsivuilta. (KUVIO 3.) Jostain muualta tiedon saaneet olivat kuulleet toiminnasta työssään, opiskeluissaan ja sosiaalityöntekijältä.

KUVIO 3. Tieto toiminnasta (N=13)

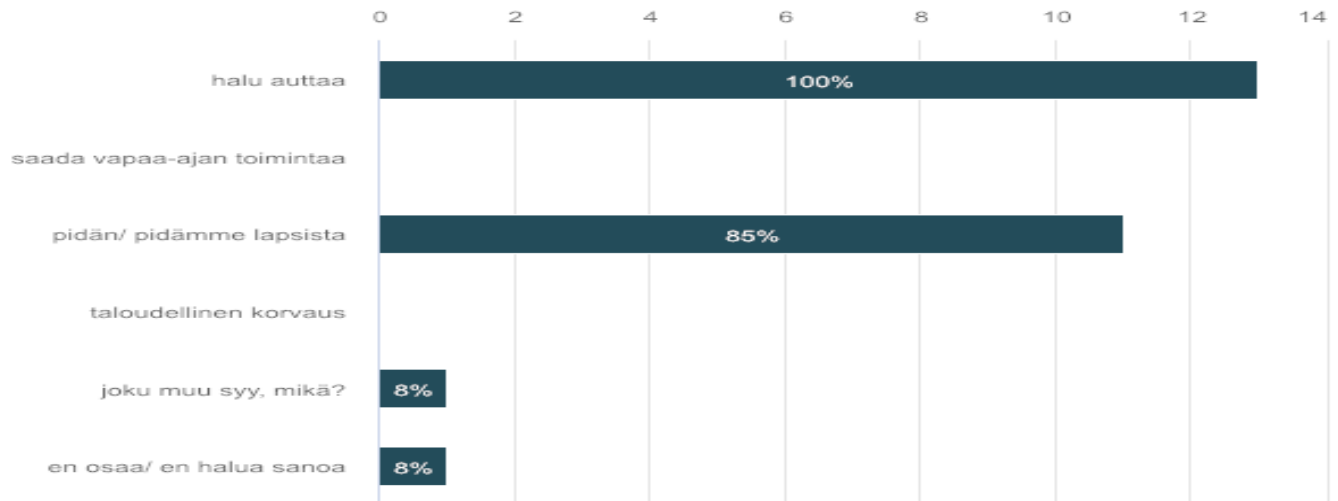
Toimintaan mukaan lähtemisen suurin osa vastaajista, 69 prosenttia koki erittäin helpoksi ja 31 prosenttia vastaajista koki kohtalaisen helpoksi. (KUVIO 4.)

KUVIO 4. Toimintaan lähtemisen helppous (N=13)

Seuraavaan kysymykseen sai valita kaksi vastausvaihtoehtoa. Kysyttäessä sitä, mikä sai vastaajat motivoitumaan lähtemään mukaan toimintaan, kaikilla vastaajilla eli 100 prosentilla oli motiivina halu auttaa.

Yhteensä 85 prosenttia oli valinnut toiseksi vaihtoehdoksi, että he pitävät lapsista. Molemmilla vastausvaihtoehdoilla, joku muu syy tai en osaa/ en halua sanoa, vastaajia oli kahdeksan prosenttia. Muuksi syyksi nimettiin huolestuneisuus alaikäisestä. (KUVIO 5.)

KUVIO 5. Toimintaan lähtemisen motiivit (N=13)

5.1.1 Toiminnan tuomat antoisat tekijät

Seuraava kysymys oli avoin, jossa vastaajia pyydettiin kertomaan, mitkä asiat he kokivat toiminnassa antoisiksi ja mitkä puolestaan haastaviksi. Kuhunkin kohtaan sai nimetä kaksi asiaa. Vastauksia näihin kahteen yhdistettyyn kysymykseen tuli kaikkiaan 20.

Toimijoiden toiminnassa pysymistä tukevia antoisia asioita ovat lasten kanssa toimiminen sekä heidän kasvunsa, kehittymisensä ja ilonsa seuraaminen sekä lasten luottamuksen saaminen. Tärkeänä koettiin myös lapsen eteenpäin meneminen ja toipuminen, jolloin koettiin onnistumisen kokemuksia omassa toiminnassa. Toiminnan koettiin myös luovan kestäviä ihmissuhteita lapsiin ja perheisiin sekä auttavan perheitä ja vanhempia mahdollistaen näin heille omaa aikaa. Sukulaissuhteiden tärkeys tuli esille.

Lapsen kasvun ja kehityksen seuraamisen. Saamme elää hänen kanssaan ihanaa arkea. (Vastaaja 3.)

Pysyvä ystävyys lapsiin ja perheisiin (Vastaaja 6.)

Yhdessäolo, lapsen kehittyminen haastavissa tilanteissa (Vastaaja 10.)

5.1.2 Toiminnan tuomat haastavat tekijät

Toimintaa haastaviksi tekijöiksi kyselyssä puolestaan koettiin ajan puutteellisuus, tulevaisuuden ennalta-arvaamattomuus sekä rajojen ja sääntöjen epäselvyys. Haasteena mainittiin myös tarve toimia kekseliäästi ja erilaisin toimintatavoin riippuen kyseisestä hetkestä. Sosiaalitoimen ja perheen välisessä yhteistyössä nostettiin esille yhteistyöhaasteita. Perheiden kanssa haastaviksi tekijöiksi koettiin yhteistoiminta itsessään, kasvatustapojen eriävyydet tuki-/ sijaisperheen ja lapsen perheen välillä sekä vanhempien yhteydenpidon vähäisyys tai sen olemattomuus lapsensa kanssa. Esille tuli myös yhteistyön toimuuden toteutuminen erinäisten lapselle oleellisten tahojen kesken; sosiaalitoimi, lapsen vanhempi ja sijais-/ tukiperhe. Sosiaalitoimen osalta haasteiksi koettiin työntekijöiden vaihtuvuus, yhteistyö sosiaalitoimeen tämän ollessa vieras asia sekä asioihin perusteellisemmin paneutuminen ja lapsen näkökulman vahvistaminen sosiaalitoimen puolelta ennen lopullisten päätösten tekoa.

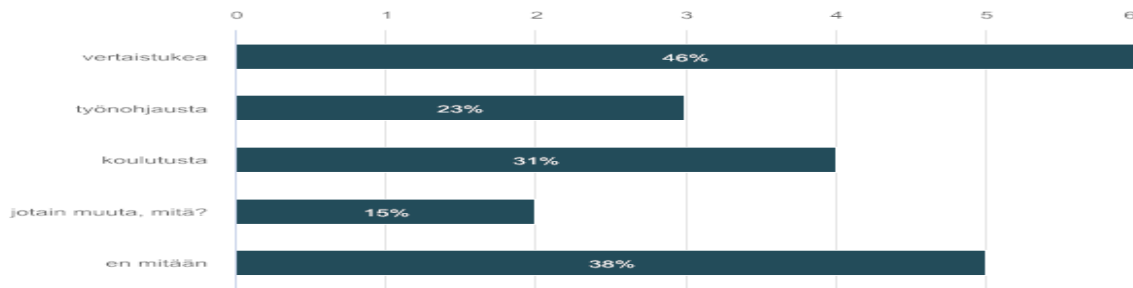
Kyvyn luovia ja olla luova eri tilanteissa (Vastaaja 5.)

Rajat ja säännöt, mitä saa ja ei saa tehdä. Nämä ei aina kohtaa. (Vastaaja 9.)

Sosiaalityöntekijöiden tiheä vaihtuvuus (Vastaaja 11.)

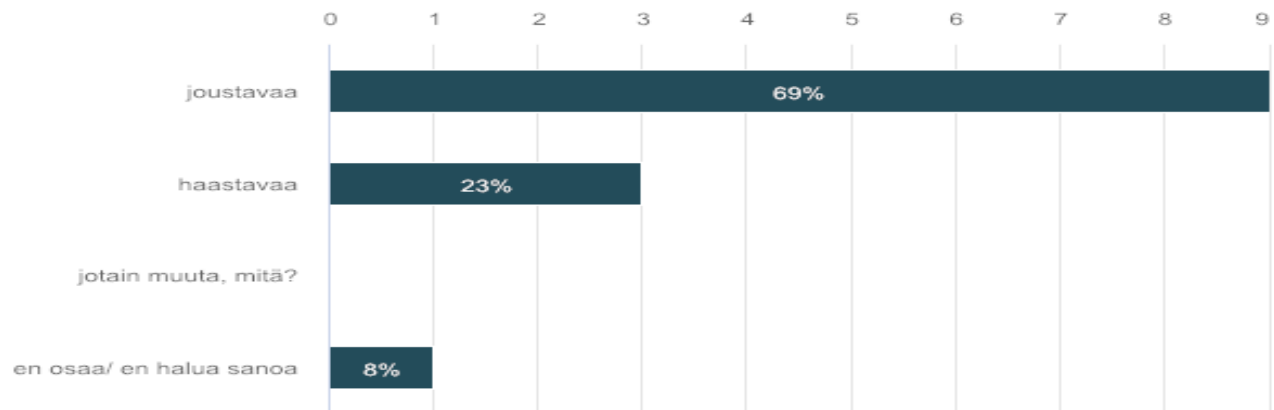
5.2 Nykytilanne

Kyselyn seuraava osio käsitteli sitä, millaiseksi toimijat kokivat toiminnan tämänhetkisen tilanteen. Tämän osan ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin, kaipaisivatko toimijat toimintaan jotain lisää, ja tähän sai valita kaksi tärkeimmäksi kokemaan vaihtoehtoa. Vastauksia tuli yhteensä 20. Vertaistuen lisääminen koettiin tärkeimmäksi asiaksi. Sen oli valinnut 46 prosenttia vastaajista. Toiseksi tärkeimmäksi vastaajat kokivat koulutuksen, 31 prosenttia vastaajista. Työnohjausta kaipasi 23 prosenttia vastaajista. Jotain muuta oli vastannut 15 prosenttia vastaajista. Jotain muuta -kohtaan vastattaessa toivottiin yhteistä toimintaa. (KUVIO 6.)

KUVIO 6. Toimintaan kaivattua (N=13)

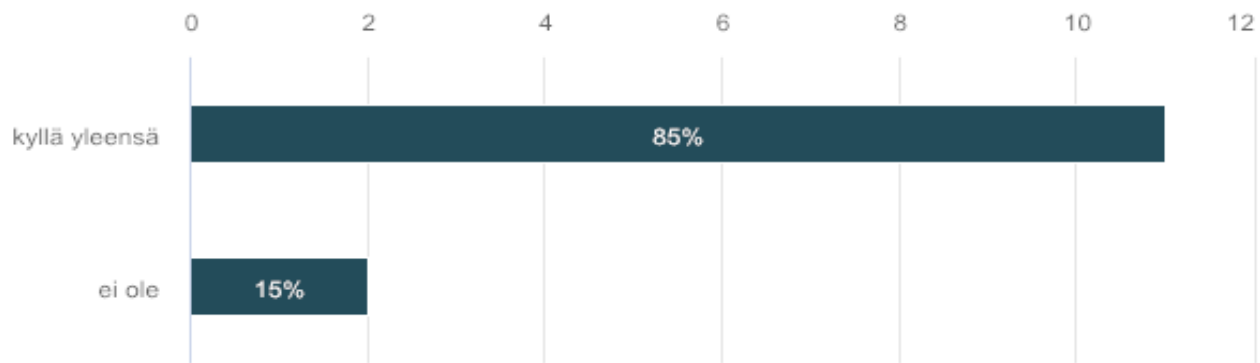
Toimijoilta kysyttäessä yhteistyöstä tuettavan perheen tai perheiden kanssa 69 prosenttia toimijoista vastasi yhteistyön olevan joustavaa, 23 prosenttia koki yhteistyön haastavaksi ja kahdeksan prosenttia ei osannut/ halunnut vastata kysymykseen. (KUVIO 7.)

KUVIO 7. Yhteistyö tuettavan perheen kanssa (N=13)

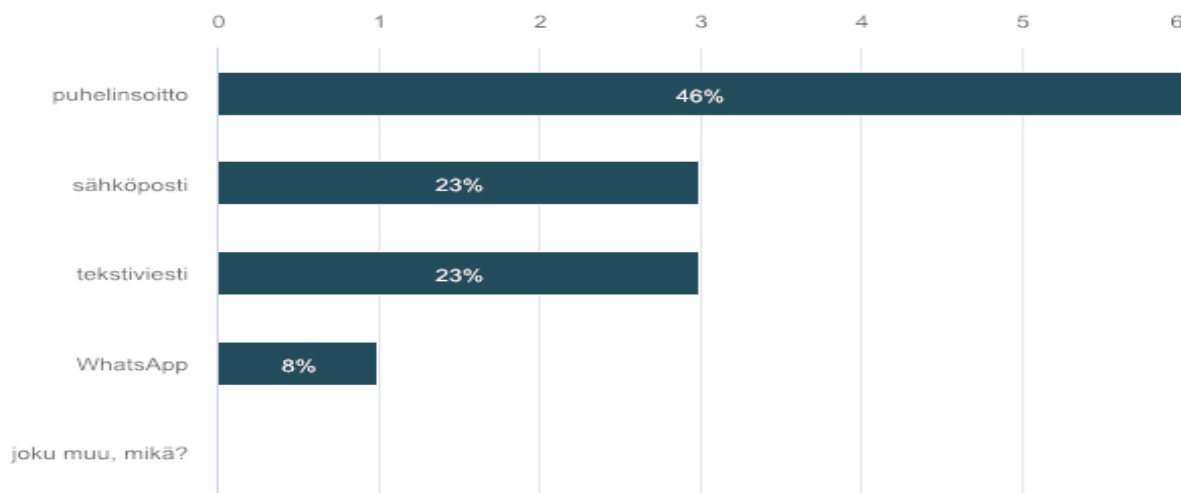
5.3 Yhteistyö sosiaalitoimen kanssa

Kolmannessa osiossa haluttiin kartoittaa yhteistyötä sosiaalitoimen kanssa. Sosiaalitoimi toimii molempien, sekä toimijoiden että tuettavien perheiden yhteistyötahona. Vastaajista 85 prosenttia koki paikkakuntansa toimintaa ohjaavan työntekijän olevan yleensä helposti tavoitettavissa. Puolestaan 15 prosenttia koki, että toimintaa ohjaava työntekijä ei ollut helposti tavoitettavissa. (KUVIO 8.)

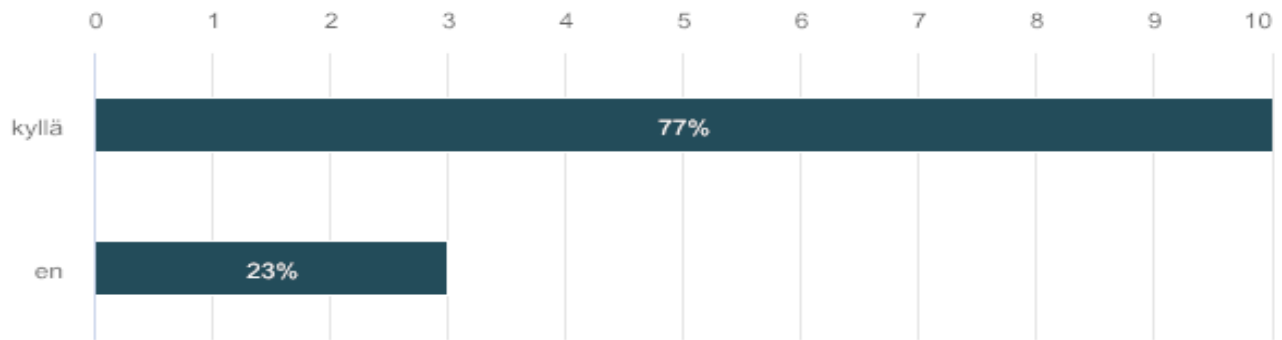
KUVIO 8. Yhteyden saaminen toimintaa ohjaavaan työntekijään (N=13)

Kysyttäessä toimijoiden yleisintä yhteydenpitokeinoa työntekijään selvästi yleisin oli puhelinsoitto, jota käytti 46 prosenttia vastaajista. Seuraavaksi eniten käytettiin sähköpostia ja tekstiviestiä, joita käyttivät noin puolet vähemmän vastaajista ja molempia näitä käytti 23 prosenttia vastaajista. WhatsApp-sovellusta käytti 8 prosenttia vastaajista. (KUVIO 9.)

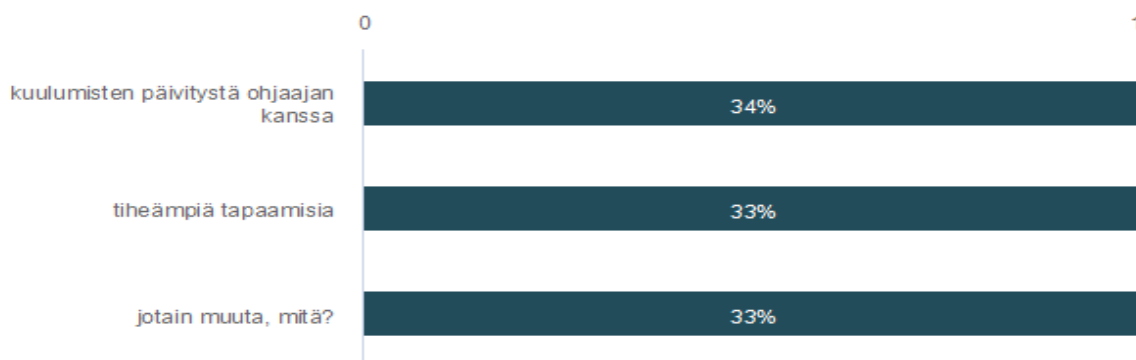
KUVIO 9. Yleisin yhteydenpitokeino työntekijään (N=13)

Kysyttäessä toimijoilta tuen ja perehdytyksen riittävydestä sosiaalitoimen puolelta heidän aloittaessa toimintaansa 77 prosenttia koki saaneensa tukea ja perehdytystä riittävästi. Yhteensä 23 prosenttia puolestaan koki, ettei ollut saanut toiminnan alussa tarvitsemaansa ja kaipaamaansa tukea ja perehdytystä sosiaalitoimesta. (KUVIO 10.)

KUVIO 10. Tuen saaminen toimijan toimintaa aloittaessaan (N=13)

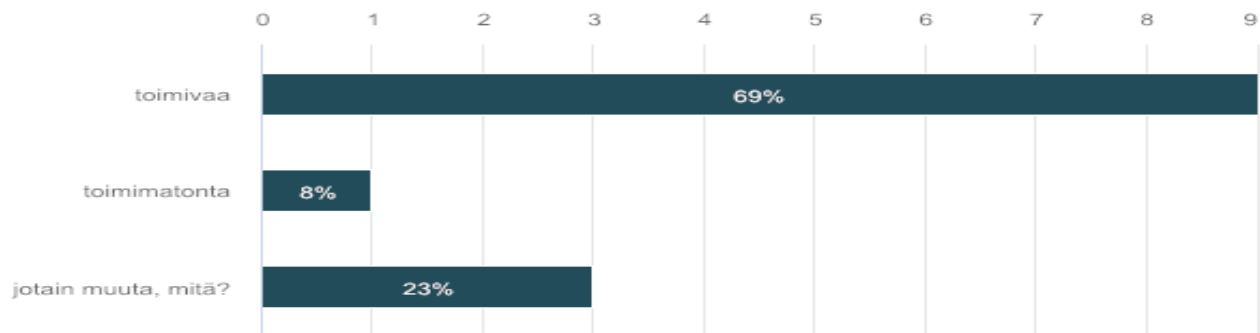
Näitä 23 prosenttia, jotka kokivat tuen ja perehdytyksen riittämättömyyttä, pyydettiin seuraavaksi vastaamaan, mitä he olisivat tällöin toivoneet lisää sosiaalitoimen puolelta. Vastaajista 34 prosenttia olisi toivonut enemmän kuulumisten päivitystä ohjaajaan kanssa, 33 prosenttia olisi toivonut tiheämpiä tapaamisia ohjaajan kanssa ja 33 prosenttia vastasi jotain muuta. Tämä jotain muuta kysymys oli avoin kysymys, johon toimija sai vastata omin sanoin. Toimija toivoi varoitusta odottamattomista ongelmista tai vaikeuksista, koska koki, että kysymyksiin annetut vastaukset määrittävät, kuinka asioista päätetään. (KUVIO 11.)

KUVIO 11. Toivottuja tukikeinoja toimintaa aloitettaessa (N=3)

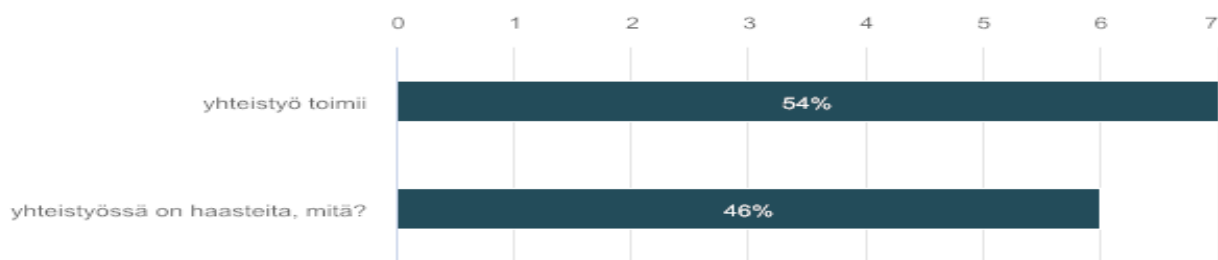
Seuraavaksi oli kysymys siitä, millaiseksi toimijat kokivat yhteistyön sosiaalitoimen kanssa. Vastaajista 69 prosenttia toimijoista koki yhteistyön toimivaksi, kahdeksan prosenttia koki, että yhteistyö oli toimimaton ja 23 prosenttia koki sen olevan jotain muuta. Mitä tämä jotain muuta oli, niin siihen vastattiin omin sanoin. Tukitoimijat kokivat työntekijöiden suhteellisen lyhyin väliajoin tapahtuvan muuttumisen uuteen työntekijään ja sitä koskevan informoinnin vähäisyyden haastavan yhteistyön toimivuutta sekä

olevan harmillista. Lisäksi yhteistyön sosiaalitoimen kanssa mainittiin olevan sekä toimivaa että toimimatonta, lain puitteissa tapahtuvaa toimintaa. (KUVIO 12.)

KUVIO 12. Yhteistyö sosiaalitoimen kanssa (N=13)

Seuraava kysymys käsitteli yhteistyössä koettuja haastavia tekijöitä sosiaalitoimen kanssa. Hieman yli puolet eli 54 prosenttia toimijoista koki yhteistyön olevan toimivaa sosiaalitoimen kanssa. Alle puolet eli 46 prosenttia taas kokivat, että yhteistyötä haastoivat työntekijöiden vaihtuvuus, jolloin on aloitettava yhteistyö uuden työntekijän kanssa alusta sekä useiden yhteistyötahojen kanssa toimiminen. Yhteistyötä haastoi myös se, että jo toiminnan alkaessa olisi pitänyt olla itsellä paljon tietoa aiheesta. (KUVIO 13.)

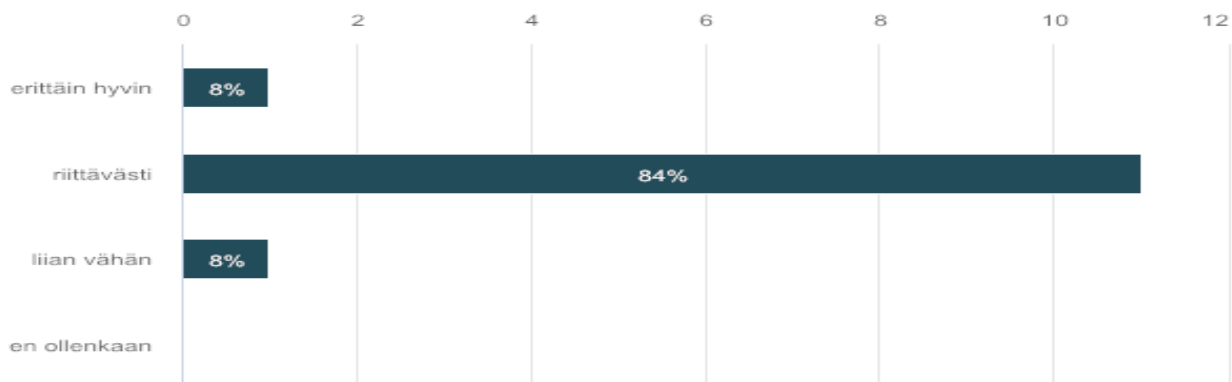

KUVIO 13. Kokemus yhteistyön haasteista sosiaalitoimen kanssa (N=13)

5.4 Toiminnassa kehitettävää

Neljäs ja viimeinen osio käsitteli tukitoiminnan kehittämistä. Ensin kartoitettiin toimijoiden tuen saannin riittävyttä sosiaalitoimen puolelta. Tällä hetkellä erittäin hyvin tukea sosiaalitoimesta koki saavansa kahdeksan prosenttia toimijoista, riittävästi 84 prosenttia ja liian vähän kahdeksan prosenttia. (KUVIO

14.) Liian vähän tai en ollenkaan-vastaus antoi mahdollisuuden kertoa, millaista tukea toivoi. Tähän oli toivottu sosiaalitoimen, perheen ja toimijan keskinäisiä tapaamisia.

KUVIO 14. Tämänhetkinen tuen saanti sosiaalitoimesta (N=13)

Viimeisenä kysyttiin avoimella kysymyksellä toimijoiden näkemyksiä toiminnan ja tukikeinojen kehittämiseksi. Kysymykseen vastasi 78 prosenttia tutkimukseen osallistuneista. Toiminnan ja tukikeinojen kehittämisehdotuksina oli mainittu työntekijälähtöisenä sosiaalityöntekijöiden vaihtumattomuus. Esille nostettiin myös työntekijän mielenkiinto lapseen ja hänen asioihinsa tilanteen ollessa tasapainossa, lapsen parhaan huomioiminen tapauksittain sekä läheissuhteiden ja tapaamisten tärkeys.

Sosiaalityöntekijän pysyvyys

Kiinnostus lapseen ja hänen asioihin myös silloin kun tilanne vakaa (Vastaaja 5.)

Monessa vastauksessa tuli esille, että tuki-/ sijaisperhetoimijoille voisi järjestää erilaisia tapahtumia kuten lisää toimijoiden yhteisiä toiminta- ja virkistyspäiviä sekä enemmän koulutuksia, tasaisin aikavälein toistuvia tapaamisia sekä vertaistukiryhmiä, joissa tapaisi toisia sijaisperhetoimijoita. Esille nostettiin myös yhteiset tekemiset viikonloppuisin, kuten lasten tapahtumat (elokuvailta tms.) ja kaupungin myöntämät vapaaliput toimijoille eri toimintoihin kuten vaikka elokuviin, jäähalliin tai uimaan (pienet palkkiot). Mainonta tuli myös esille siten, että jollain tavoin voisi tuoda näkyvämmiin esille tukiperhetoimijaksi lähtemisen mahdollisuutta.

Tuki/sijaisperheille enemmän yhteisiä toiminta/virkistytymispäiviä

Koulutusten lisääminen (Vastaaja 2.)

Kaupunki voisi esim. tukiperheille antaa vapaalippuja uimahallin, jäähallin, elokuviin yms. (Vastaaja 4.)

Toimijoina olevat toivoivat enemmän tiedottamista. He kaipasivat tiedotteita muutaman kerran vuodessa. Tiedote sisältäisi tarvittavia tietoja kuten työntekijöiden loma-ajat, viransijaiset sekä työntekijöiden muutokset. Toivottiin myös, että yksi työntekijä huolehtisi yhteyksistä sijaisperheisiin ja tiedottaisi työntekijöiden töihin palaamisista ja työntekijämuutoksista. Esille tuli myös toive jokaisen (sijaisperhe) toimijoiden kanssa työskentelevän työntekijän selvästä ja yhtenäisestä tiedonvälityksestä koskien vastuuta ja oikeuksia.

Toivoisin että saisimme vaikkapa pari kertaa vuodessa sellaisen tiedotteen, johon on koottu tärkeimpiä asioita. Esimerkiksi työntekijöiden lomista ja sijaisista olisi tärkeää saada tietoa. Kuten myös työntekijöiden vaihdoksista. (Vastaaja 8.)

6 POHDINTA

Tukiperheille ja perhehoitajille on tarve, ja erilaisia toimijoita tarvitaan vastaamaan erilaisten perheiden tarpeisiin. Toimijoiden tukeminen ja motivoiminen heidän tärkeiksi kokemillaan tavoilla voi edesauttaa toiminnassa pysymistä ja mahdollisesti kasvattaa toiminnan positiivista kuvaa sekä lisätä myönteisyyttä tulla uudeksi toimijaksi. Opinnäytetyön tilaajan toiveena on saada lisää tukiperheitä ja perhehoitajia vastaamaan perheiden nykytilanteen tuen tarpeisiin. Lisäksi toiminnassa jo mukana olevat vapaaehtoiset on erittäin tärkeää saada pysymään toiminnassa mukana. Siksi opinnäytetyön tavoitteena oli saada tilaajakuntayhtymälle tietoa siitä, millaisia kokemuksia ja toiveita toiminnassa mukana olevilla toimijoilla oli heitä tukevista ja motivoivista tukimuodoista sekä saada näitä keinoja siirrettyä jollain ajalla toimintaan mukaan.

Tutkimusmenetelmänä oli kvantitatiivinen eli määrällinen kyselytutkimus. Avoimia kysymyksiä oli kolme, ja analysoin ne aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Kyselylomakkeen tekemiseen käytin Webropol-ohjelmistoa. Kysely toteutettiin siten, että vastauksia on mahdoton yhdistää yksittäiseen vastaajaan, joten tutkittavien anonymiteetti säilyi koko tutkimuksen ajan. Käyttämäni kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä soveltui tähän tutkimukseen hyvin. Koen, että sain tällä kyseisellä menetelmällä tuotettua selkeää ja helposti ymmärrettävää tietoa. Sisällönanalyysi puolestaan tuotti sanallisissa vastauksissa syvällistä ja omalla tavallaan tärkeää tietoa alussa muodostettuihin tutkimusongelmiin. Opinnäytetyöprosessi vei kokonaisuudessaan noin vuoden. Opinnäytetyön kulkuun olen tyytyväinen, koska pysyin jo suunnitteluvaiheessa laatimassani aikataulussa.

Tutkimuksen vastauksia analysoidessani ja avatessani tärkeimmiksi tuki- ja sijaisperheiden tuen ja motivoimisen keinoiksi ilmeni toimijoiden huomioiminen ja ajan antaminen ammattilaisten taholta. Jo teoriaosaa työstäessä tuli esille, että esimerkiksi niinkin pieni ele kuin postikortilla muistaminen saattaa lisätä arvostuksen ja huomioimisen tunnetta. Tutkimustulosten mukaan henkilöstön on tärkeää muistaa toimijoita esimerkiksi puhelinoitolla kysyen, vaikka vain kuulumisia ja jaksamista. Se voi olla merkittävä toimijan arvostuksen tunnetta lisäävä tekijä.

Tutkimustulosten mukaan toimijat kokivat tiheämmän tiedottamisen erinäisistä muutoksista ja ajankohtaisista asioista tärkeäksi, kuten työntekijöiden vaihdoksista. He kokevat tarpeelliseksi tasaisin aikavälein toistuvat tapaamiset toisten toimijoiden kanssa, jolloin he saavat vertaistukea. Tällöin toimijoille olisi tärkeää mahdollistaa tietyin aikavälein tapahtuva vertaistuki esimerkiksi osoittamalla heille paikka,

missä kokoontua, ja vain antaa heidän jakaa kokemuksiaan ja tunteuksiaan kohdistuen toimijana olemiseen. Osa olisi toivonut toimintaa aloittaessaan vahvempaa tukea työntekijöiden puolelta.

Vastauksissa tuotiin esille toiminnan ja tukikeinojen kehittämistoiveina työntekijöihin kohdistuen sosiaalityöntekijöiden virassa pysyminen. Lisäksi mainittiin työntekijän mielenkiinto lapseen ja tätä koskeviin asioihin tilanteen ollessa rauhallinen, lapsen parhaan huomioiminen tapauksittain sekä läheissuhteiden ja tapaamisten tärkeys. Toimijoille järjestettyjä toiminta- ja virkistyspäiviä toivottiin myös sekä lisää koulutusta. Tärkeäksi koettiin myös tietyin aikavälein toistuvat toimijoiden väliset vertaistapaamiset. Osa toivoi työnohjausta. Esille tuli myös lasten ja toimijoiden yhteisen tekemisen mahdollistaminen viikonloppuisin. Esimerkiksi erilaisten menojen ja tapahtumien toteuttaminen kuten elokuvaillat sekä jää-, elokuva- tai uimahallilippujen saaminen sosiaalitoimesta ikään kuin pienenä palkkiona. Tukiperhetoimijat kokivat, että toimintaan lähtemisen mahdollisuutta voisi mainostaa hieman näkyvämmiin.

Toimijat kokivat kehittämisen mahdollisuudeksi myös vahvemman, muutaman kerran vuodessa tapahtuvan tiedottamisen ajankohtaisista asioista kootusti sekä toiminnan ohjaamisen keskittämisen yhden tietyn työntekijän vastuulle. Tämä työntekijä huolehtisi yhteydenpidosta perheisiin ja perheiden tiedottamisesta ajankohtaisissa asioissa ja muutoksissa. Heille olisi hyvä esimerkiksi puolen vuoden välein lähettää tiedote, joka voisi olla myös sähköpostin muodossa. Tiedotteessa olisivat sen hetkiset yhteystiedot ja -työntekijöiden nimet, heidän loma-aikansa, viransijaiset sekä mahdolliset uudet työntekijät. Kyselyyn vastanneiden toiveena oli myös kaikkien toimijoiden kanssa työskentelevien yhtenäisen ja selkeän tiedotuksen toteutumisen liittyen toimijoiden vastuisiin ja oikeuksiin.

Opinnäytetyön aiheeseen perehtyessäni koen saaneeni kattavan kuvan eräästä sosiaaliohjauksen työtavasta ja tukikeinosta toimittaessa sosionomina (AMK) lapsiperheiden kanssa. Opinnäytetyöprosessin aikana olen saanut paljon oleellista tietoa tukiperhe- ja perhehoitotoiminnasta ja siitä, miten tärkeitä tukimuotoja ne ovat lapsiperheille. Tukiperhetoimintaa voidaan hyödyntää jo ennaltaehkäisevänä sosiaalihuoltolain alaisena muotona ja perhehoito on puolestaan lastensuojelussa käytetty tuki. Opinnäytetyöprosessi on edistänyt ammatillista kasvuani sosionomiksi (AMK). Yksilöiden tukeminen yhteiskuntaan osallistuviksi toimijoiksi on hyvin keskeinen osa sosionomin työtä, ja tätä nämä toimijat omalla toiminnallaan tukevat. Toimijat tukevat hyvinvointia ja tukevat omalla toiminnallaan lasta ja tämän biologista perhettä. Siksi tukiperheiden ja perhehoitajien jaksamiseen ja toiminnan tukemiseen on panostettava.

Tutkimus syvensi ymmärrystäni asioista, joihin pitää kiinnittää huomiota ja panostaa tukiperheiden ja perhehoitajien kanssa toimiessa. Pienetkin asiat lisäävät arvostuksen tunnetta ja tukevat jaksamista kuten kuulumisten kysyminen ja tiedottaminen muutoksista. Sosiaalialalla kiire ja työmäärä haastavat ajan antamista, mutta ammattilaisena tärkeää on pyrkiä luomaan yksilölle tunne siitä, että on läsnä hetkessä, vaikka aika olisi hyvin rajallinen ja uusi tehtävä tai asiakas olisi jo odottamassa. Tämä kuormittaa ammattilaisia resurssien haastaessa toimintaa. Kuitenkin jo pienillä teoilla saadaan aikaan arvostamisen tunnetta.

Opinnäytetyöhön lähteitä etsiessäni havaitsin, että tukiperhetoimijoiden ja heidän toimintansa tukemisesta on hyvin rajallisesti tietoa. Tukiperheisiin liittyvät opinnäytetyötkin painottuivat pääasiassa lasten näkökulmaan toimintaan liittyen. Sijaisperheistä taas on melko kattavasti lähdemateriaalia. Tulevaisuudessa tulisi paneutua vahvemmin tukiperheiden toimenkuvan ja heidän toimintansa esille tuomiseen, koska he omalta osaltaan tekevät huomattavaa ennaltaehkäisevää sosiaalihuolto- ja lastensuojelutyötä. Jatkotutkimuksen aihe voisi olla myös se, millaista ja mitä aiheita koskevia koulutuksia toimijat kaipaavat, koska tutkimuksessa tuli esille toimijoiden kokema tarve lisäkoulutukselle. Tämä tutkimus painottui tuen ja motivoinnin tapoihin jättäen pois aiheita koskevat syventävät kysymykset.

LÄHTEET

Araneva, M. 2018. *Lastensuojelun perhehoito*. Helsinki: Alma Talent Oy.

Arene ry. 2020. *Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset*. Saatavissa: <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULU-JEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUK-SET%202020.pdf?t=1578480382>. Viitattu 4.1.2022.

Back-Kiianmaa, R. & Hakkarainen, P. 2008. Sijaisvanhemmat tarvitsevat riittävät valmiudet. Teoksessa J. Ketola (toim.) *Sijoita perheeseen. Perhehoito inhimillisenä ja taloudellisena vaihtoehtona*. Jyväskylä: PS-kustannus, 121–144.

Heino, T. & Säles, E. 2017. *Lasten ja perheiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaava perhehoito. Kohti perhehoidon laadun vahvistamista*. Helsinki: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132434/URN_ISBN_978-952-302-857-9.pdf?sequence=1. Viitattu 22.1.2022.

Hänninen, T. 2016. *Rakasta, kärsi ja uskalla. Ryhdyin sijaisäidiksi*. Helsinki: Kirjapaja.

Isola, A.-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. 2017. *Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa*. Helsinki: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Työpaperi 33/2017. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1. Viitattu 3.12.2021.

Janhunen, T. 2011. *Pysyvyyden turvaaminen perhehoidossa - käsikirja sijoitusten purkautumisen ehkäisemiseksi*. Perhehoitoliitto ry. Jyväskylän yliopistopaino. Saatavissa: https://www.perhehoitoliitto.fi/files/1887/pysyvyyden_turvaaminen2018netti.pdf. Viitattu 4.1.2022.

Joensuu, A. 2018. Sijaisvanhemman puheenvuoro. Teoksessa J. Sudenlahti, & I. Uusitalo. *Tulevaisuuden lastensuojelu*. Joensuu: Suomen Psykologinen Instituuttiyhdistys ry, 121–132.

Kallio, J. 2018. *Tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiivi ja esteet internetkeskusteluissa*. Tampere: Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Sosiaalityö. Pro gradu –tutkielma. Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/103472/1526998873.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 8.4.2021.

Ketola, J. 2008. Perhehoito ennen ja nyt. Teoksessa J. Ketola (toim.) *Sijoita perheeseen. Perhehoito inhimillisenä ja taloudellisena vaihtoehtona*. Jyväskylä: PS-kustannus, 15–26.

Ketola, J. 2008. Lasten ja nuorten perhehoito. Teoksessa J. Ketola (toim.) *Sijoita perheeseen. Perhehoito inhimillisenä ja taloudellisena vaihtoehtona*. Jyväskylä: PS-kustannus, 27–60.

Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista. 15.7.2005/566. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050566>. Viitattu 4.1.2022.

Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämiseksi. 28.2.2014/148. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140148#Pidm45237816279376>. Viitattu 12.10.2021.

Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki>. Viitattu 10.3.2021.

Lastensuojelun perhehoidon järjestäminen. Suositukset perhehoidon toimintaohjeiden sisällöiksi. 2021. P. Eriksson & E. Säles (toim.). Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 6/2021. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/141024/URN_ISBN_978-952-343-627-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 3.1.2022.

Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. 2012. A. Korhonen (toim.). 2., uudistettu painos. Saarijärvi: Eri-työshuoltojärjestöjen liitto EHJÄ RY.

Laurila, A. 2016. Sijaisperhe. Teoksessa *Monimuotoiset perheet nyky-yhteiskunnassa 5 op – Opettajan opas sosiaali- ja terveysalan opintoihin*. Kaikkien perheiden Suomi, 39–45. Saatavissa: https://monimuotoisetperheet.fi/wp-content/uploads/2020/07/Monimuotoiset-perheet_opettajan_opas_v6_compressed.pdf. Viitattu 20.10.2021.

Lehto-Lundén, T. & Svenlin, A.-R. 2018. Miten konteksti määrittää tuen tarjoamista tukiperhetoiminnassa? Teoksessa J. Ranta, J.-M. Räsänen & K. Günther (toim.) *Tutkiva sosiaalityö. Sosiaalityön kodit ja kodit sosiaalityössä*. Talentia-lehti. Sosiaalityön tutkimuksen seura 2018, 19–27 Saatavissa: <https://talentia.e-julkaisu.com/2018/tutkivasosiaalityo/docs/tutkivasosiaalityo2018.pdf>. Viitattu 3.12.2021.

Mikkonen, I. & Saarinen, A. 2018. *Vertaistuki sosiaali- ja terveysalalla*. Helsinki: Tietosanoma oy.

Määttä, T. & Palomäki, M. 2020. *Tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta verotuksessa*. Verohallinto. Saatavissa: <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/kannanotot/67493/tukihenkil%C3%B6--ja-tukiperhetoiminta-verotuksessa/>. Viitattu 3.12.2020.

Pajula, E. 2014. Tositarinoita osallisuudesta. Teoksessa A. Jämsén & A. Pyykkönen (toim.) *oSallisuuden jäljillä*. Saarijärvi: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry, 11–21. Saatavissa: <https://www.jelli.fi/assets/files/sites/6/2017/06/oSallisuuden-j%C3%A4jill%C3%A4-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf>. Viitattu 3.12.2021.

Pelastakaa lapset ry. 2022. *Tukiperheet*. Saatavissa: <https://www.pelastakaalapset.fi/tukea-lapsille-ja-perheille/tukiperheet/>. Viitattu 8.1.2022.

Pelastakaa lapset ry. 2011. *Tukiperhetoiminta – Jaettu kokemus yhteisistä hetkistä, tuesta ja lapsen ilosta!* Saatavissa: https://frantic.s3.eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaalapset/2015/10/13125046/Tukiperhetoiminta_raportti.pdf. Viitattu 21.1.2022.

Perhehoitolaki. 20.3.2015/263. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150263>. Viitattu 18.3.2021.

Perhehoitoliitto ry. 2022a. *Mitä perhehoito on?* Saatavissa: https://www.perhehoitoliitto.fi/tietoa_perhehoidosta/mita_perhehoito_on. Viitattu 3.1.2022.

Perhehoitoliitto ry. 2021. *Monipuolinen perhehoito*. Saatavissa: https://www.sijaisvanhemmaksi.fi/sijaisvanhemmaksi/sijaisvanhemmuus/monipuolinen_perhehoito. Viitattu 15.3.2021.

- Perhehoitoliitto ry. 2022b. *Muut sosiaaliuudet*. Saatavissa: https://www.perhehoitoliitto.fi/minustako_perhehoitaja/perhehoitajan_tehtava/muut_sosiaaliuudet. Viitattu 4.1.2022.
- Perhehoitoliitto ry. 2022c. *Perhehoidosta maksettavat korvaukset*. Saatavissa: https://www.perhehoitoliitto.fi/minustako_perhehoitaja/perhehoitajan_tehtava/perhehoidosta_maksettavat_korvaukset. Viitattu 8.1.2022.
- Rabb, H. 2008. Mitkä ovat perhehoitajien ja sosiaalitoimen yhteistyön mahdollisuudet? Teoksessa J. Ketola (toim.) *Sijoita perheeseen. Perhehoito inhimillisenä ja taloudellisena vaihtoehtona*. Jyväskylä: PS-kustannus, 145–165.
- Rouvinen-Wilenius, P. 2014. Kohti osallisuutta – mikä estää, mikä mahdollistaa. Teoksessa A. Jämsén & A. Pyykkönen (toim.) *oSallisuuden jäljillä*. Saarijärvi: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry, 51–68. Saatavissa: <https://www.jelli.fi/assets/files/sites/6/2017/06/oSallisuuden-j%C3%A4ljill%C3%A4-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf>. Viitattu 3.12.2021.
- Sosiaalihuoltolaki*. 30.12.2014/1301. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>. Viitattu 18.3.2021.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2017. *Hyvä perhehoito –työryhmä. Perhehoitolain toimeenpanon tuki*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Raportteja ja muistioita 25: 2017. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80009/Rap_2017_25.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 19.10.2021.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. *Perhehoito*. Saatavissa: <https://stm.fi/perhehoito>. Viitattu 18.3.2021.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2017. *Sosiaalihuoltolain soveltamisopas*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Julkaisuja 5: 2017. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80391/05_17_Sosiaalihuoltolain%20soveltamisopas.pdf. Viitattu 25.10.2021.
- Salonkari, S. & Taivalmäki, K. 2018. *Tukiperheiden kokemuksia tukiperhetoiminnasta*. Kasvatustieteiden laitos Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Kasvatustiede. Pro gradu -tutkielma. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/57378/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201803221808.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Svenlin, A.-R., 2020. *Kannatteleva ja jännitteinen tukiperhetoiminta. Lastensuojelun tukiperhetoiminnan käyttöteoria ja tukisuhteet*. Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/67160/978-951-39-8011-5_vaitos31012020pdf.pdf?sequence=4&isAllowed=y. Viitattu 8.4.2021.
- Särkelä-Kukko, M. 2014. Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Teoksessa A. Jämsén & A. Pyykkönen (toim.) *oSallisuuden jäljillä*. Saarijärvi: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry, 34–50. Saatavissa: <https://www.jelli.fi/assets/files/sites/6/2017/06/oSallisuuden-j%C3%A4ljill%C3%A4-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf>. Viitattu 3.12.2021.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2021. *Tukihenkilöt ja -perheet*. Päivitetty: 7.6.2021. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/tukihenkilot-ja-perheet>. Viitattu 8.10.2021.

Tervonen-Arnkil, K. 2008. Sijaisperheen intensiivinen tukeminen. Teoksessa J. Ketola (toim.) *Menetyksistä mahdollisuuksiin. Perhehoitoa lasten ja vanhemmuuden tueksi*. Jyväskylä: PS-kustannus, 147–160.

Valkonen, L. 2008. Mitä perhehoidosta tiedetään tutkimusten perusteella? Teoksessa J. Ketola (toim.) *Sijoita perheeseen. Perhehoito inhimillisenä ja taloudellisena vaihtoehtona*. Jyväskylä: PS-kustannus, 99–120.

Vilkkä, H. 2021. *Tutki ja kehitä*. 5., päivitetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilkkä, H. 2007. *Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hei!

Olen Sari Karppinen, kolmannen vuoden sosionomiopiskelija Centria- ammattikorkeakoulusta Ylivieskasta. Opinnäytetyöni toimeksiantaja on [REDACTED], jolle teen tutkimusta tukiperheiden ja sijaisperheiden tuen tarpeista. Tällä tutkimuksella pyrin tuomaan esille toiminnassa mukana olevien perheiden eli teidän mielipiteitänne teitä palvelevista ja motivoivista tukimuodoista. Kysely koskee tukiperheenä ja sijaisperheenä olemista, tuen tarpeita sekä muita ajatuksianne koskien tukiperhe-/ sijaisperhetoimintaa. Käyttämäni aineiston keräysmenetelmä (Webropol- kyselylomake) takaa teidän eli vastaajien anonymiteetin säilymisen. Kysymykset on myös muotoiltu, niin että yksittäistä vastaajaa on mahdotonta yhdistää vastaukseen. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää [REDACTED] tuki- ja sijaisperhetoiminnan tukitoiminnan kehittämisessä.

Opinnäytetyöprosessini tulee olemaan luottamuksellinen sekä erityisen huolellisesti toteutettu. Opinnäytetyöni julkaistavassa versioissa ei tule näkymään tilaajan nimeä, jolloin vastaajien eli teidän yksityisyytenne on vielä varmemmin taattu. Opinnäytetyöni on määrä olla valmis kevättalvella 2022. Saadut tulokset ovat luettavissa sähköisesti Theseus-tietokannasta.

Tutkimusmenetelmänä on siis kyselytutkimus. Kysely sisältää neljä osiota; taustatietoja, nykytilanne, yhteistyö sosiaalitoimen kanssa sekä kehitettävää. Kysymyksiä on yhteensä 14 tai 16 kappaletta riippuen vastauksistanne. Tutkimus sisältää suurimmaksi osaksi jäseneltyjä rasti ruutuun- vaihtoehtokysymyksiä, kuusi sekamuotoista kysymystä, joihin on mahdollista valita valmis vaihtoehto tai kertoa omin sanoin sekä kolme kappaletta avoimia kysymyksiä, joihin saatte vastata omin sanoin. Vastausaikaa on 26.9.2021 klo 23 asti.

Toivon, että teiltä liikenisi aikaa ja mielenkiintoa edesauttaa opinnäytetyöni edistämistä sekä [REDACTED] tukitoiminnan toteutusta.

Kiitos osallistumisesta ja vaivannäöstänne!

Ystävällisin terveisin

Sari Karppinen sari.karppinen@centria.fi

Linkki kyselyyn:

Tutkimus tukisuhdetoiminnasta

TAUSTATIETOJA

1. Toimitteko

valitse yksi seuraavista vaihtoehdoista

- tukiperheenä
- sijaisperheenä
- molempina

2. Mistä saitte tiedon tukiperheenä/ sijaisperheenä työskentelystä?

Valitse yksi seuraavista vaihtoehdoista

- kuntayhtymän internetsivuilta
- Facebookista
- paikallislehdessä
- kaupan ilmoitustaululta
- tutuilta
- jostain muualta, mistä?

3. Kuinka helppoa toimintaan oli lähteä mukaan?

Valitse yksi seuraavista vaihtoehdoista

- erittäin helppoa
- kohtalaisen helppoa
- haastavaa
- erittäin vaikeaa

4. Mikä sai teidät lähtemään mukaan toimintaan?

Valitse seuraavista vaihtoehdoista kaksi tärkeintä

- halu auttaa
- saada vapaa-ajan toimintaa
- pidän/ pidämme lapsista
- taloudellinen korvaus
- joku muu syy, mikä?
- en osaa/ en halua sanoa

5. Mitkä asiat koette tehtävissä

Voit mainita kaksi tärkeimmäksi kokemaasi asiaa kumpaankin kohtaan

a) antoi-
siksi

b) haasta-
viksi?

NYKYTILANNE

6. Kaipaisitteko toimintaan lisää

voit valita seuraavista korkeintaan kaksi tärkeintä vaihtoehtoa

vertaistukea

työnohjausta

koulutusta

jotain muuta, mitä?

en mitään

7. Koetteko yhteistyön tuettavan perheen/ perheiden kanssa olevan?

Valitse yksi seuraavista vaihtoehdoista

joustavaa

haastavaa

jotain muuta, mitä?

en osaa/ en halua sanoa

YHTEISTYÖ SOSIAALITOIMEN KANSSA

8. Onko paikkakuntanne toimintaa ohjaava työntekijä mielestänne helposti tavoitettavissa?

Valitse yksi seuraavista vaihtoehdoista

kyllä yleensä

ei ole

9. Mikä on yleisin yhteydenpitokeinonne työntekijään?

Valitse yksi seuraavista vaihtoehdoista

puhelinsoitto

sähköposti

tekstiviesti

WhatsApp

joku muu, mikä?

10. Saitteko alussa riittävästi tukea ja perehdytystä sosiaalitoimesta?

Valitse yksi seuraavista vaihtoehdoista

kyllä

en

10a. Jos vastasitte ei, niin mitä olisitte toivonut lisää?

kuulumisten päivitystä ohjaajan kanssa

tiheämpiä tapaamisia

jotain muuta, mitä?

11. Onko yhteistyö sosiaalitoimen kanssa ollut

valitse yksi seuraavista vaihtoehdoista

- toimivaa
- toimimatonta
- jotain muuta, mitä?

12. Koetteko yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa olevan haastavia tekijöitä?

Valitse yksi seuraavista vaihtoehdoista

- yhteistyö toimii
- yhteistyössä on haasteita, mitä?

KEHITETTÄVÄÄ

13. Koetteko saavanne sosiaalitoimesta tukea tällä hetkellä

valitse yksi seuraavista vaihtoehdoista

- erittäin hyvin
- riittävästi
- liian vähän
- en ollenkaan

13a. Jos vastasitte edelliseen kysymykseen liian vähän tai en ollenkaan, niin millaista tukea toivoisitte?

14. Miten toimintaa ja tukikeinoja voisi mielestänne

Kysely päättyi. Kiitos vastauksesta!